TEXT-ATLAS

ROMANIA

Pentru Divizia II, Anul II al şcoalelor rurale

DE

S. MEHEDINŢI

Aprobată de Onor. Minister al cultelor cu № 38830 din August 1903.

EDITURA
Librăriei LEON ALCALAY, Bucureşti
37, CALEA VICTORIEI, 37
1904

Exemplar gratuit
www.digibuc.ro

Preţul Lei 1.15

TEXT-ATLAS

ROMANIA

Pentru Divizia II, Anul II al şcoalelor rurale

DE

S. MEHEDINŢI

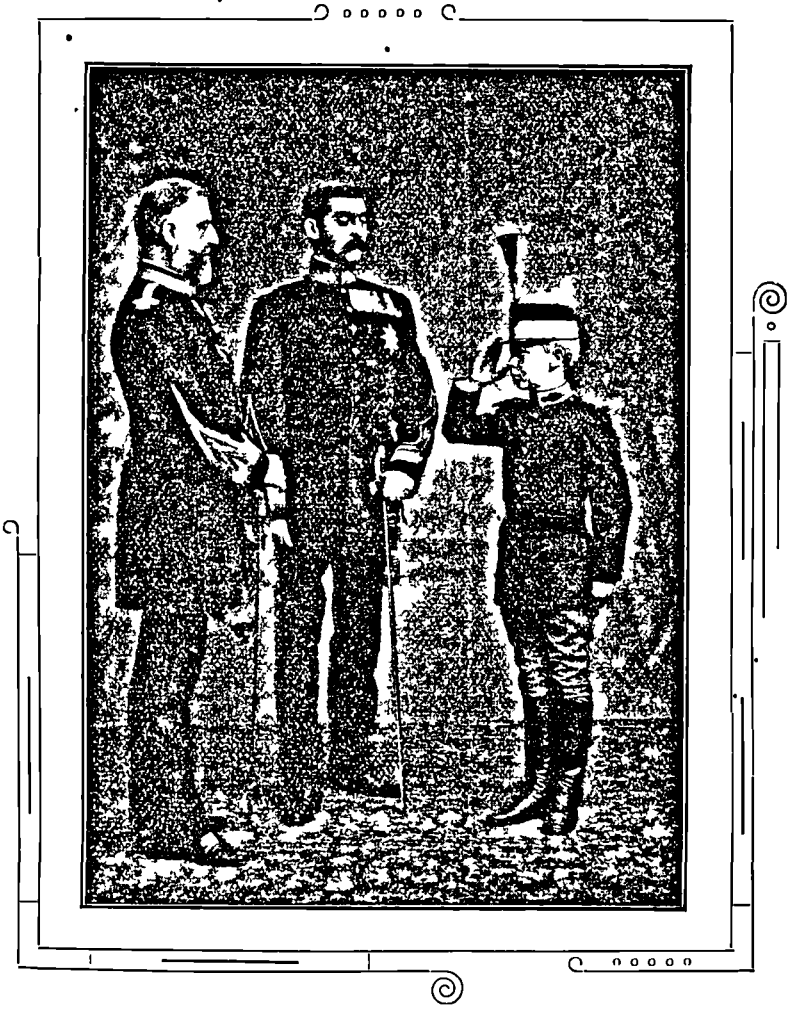

Aprobată de Onor. Minister al cultelor cu № 38830 din August 1903.

Ediţia I-a tipărit în 15,000 exemplare **No. 17**

EDITURA

Librăriei LEON ALCALAY, Bucureşti

37, CALEA VICTORIEI, 37

1904

www.digibuc.ro

Tóte drepturile reservate

72321. Atelierul grafic I. V. SOCECŬ, Bucureşti

www.digibuc.ro

Puntele cardinale

Zare sau **orizon**. Când e senin și te uiți în sus, cerul ți se pare ca un clopot mare de sticlă albăstrie sprijinit pe pământ, — cum ar fi de pildă un pahar pus cu gura în jos pe o masă.

Marginea, unde ţi se pare că pământul s'a isprăvit, iar cerul e lipit de pământ, se numeşte zare sau orizon.

Dincolo de zare nu mai vezi nimic.

Elevii să spună care e zarea lor în curtea şcoalei, numind tot ce se află în zare.

Când fugi zarea fuge și ea înainte. — Ai crede că dacă vei merge până în zare, ai să poți atinge cerul cu mâna. Dar te înșeli, căci mergând într'acolo vezi că ea fuge mereu tot mai departe; așa că cel ce vrea să ajungă zarea, e întocmai ca unul care ar fugi cu un cerc mare împrejurul său: fuge el, fuge și cercul cu dânsul.

Elevii schimbând locul (măcar împrejurul şcoalei), să spună de câte ori se opresc, care e acolo zarea lor; şi spre încredinţare că-şi dau seama ce înseamnă zare, să şi numească tot ce văd pe linia orizontului.

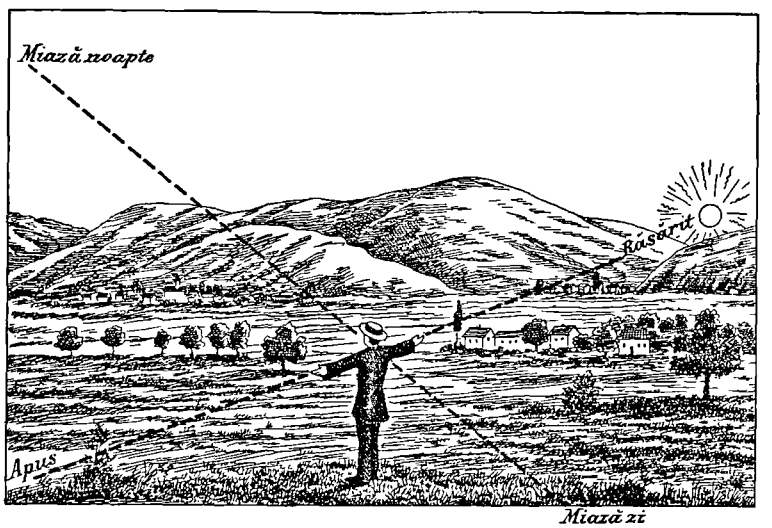

Răsărit. Dacă ne aflăm afară în zori de zi, vedem că zarea se înroșește într'o parte. Nu trece mult, și în locul, unde cerul s'a înroșit, se ivește soarele.

Locul, unde se iveşte soarele dimineaţa, se numeşte răsărit.

Creștinii, când se închină, trebue să se întoarcă tot-deauna cu fața spre

www.digibuc.ro

partea de unde răsare soarele. În casă de asemenea punem icoana pe peretele de la răsărit.

Apus. După ce soarele a răsărit, el se sue pe cer și apoi se coboară din nou, apropiindu-se de fața pământului. Către seară se ascunde lăsând în urma sa cerul roșu, — pare că ar fi dogorit de o flacără mare.

Locul din zare, unde se ascunde soarele către seară, se numeşte apus.

Elevii să bage de seamă unde răsare şi apune soarele, şi să spună: ce se vede pe zare într'acolo. Pe urmă, să tragă în curtea şcoalei (dacă se poate şi în clasă) o linie de la răsărit spre apus.

Miază-zi și **miază-noapte.** Dacă întinzi mâna dreaptă spre răsărit și mâna stângă spre apus, atunci ai în față **miază-noapte**, iar în spate **miază-zi**, — numit ast-fel, fiind-că într'acolo se vede soarele la amiază (când es copiii de la școală).

Elevii stând pe linia din curte (trasă de la răsărit spre apus) să întindă dreapta spre răsărit şi stânga spre apus. Să observe că la 12 ore, soarele le vine drept în ceafă, iar umbra trupului se întinde în faţa lor. Să tragă apoi o linie în lungul umbrei şi să o prelungească şi în spate. Linia aceasta, care face o cruce cu cea dintâi, arată cu un capăt spre miază-zi, iar cu cel-l'alt spre miază-noapte.

Punte cardinale. **Răsăritul, apusul, miază-zi şi miază-noapte sunt cele patru punte din zare, după care te îndreptezi, când călătoreşti. Ele se numesc punte cardinale.**

Acestea slujesc nu numai pentru călător, ci te îndreaptă și te ajută și la alte nevoi. Așa bunăoară, când auzi clopotul de la biserică, te uiți cum vine soarele și te întorci cu fața spre răsărit ca să te închini. Ori, dacă n'ai ceas, te uiți iarăși la soare, și dacă îl vezi la amiază, știi că a venit vremea să ești de la școală.

Elevii să spună: care e păretele de la apus, de la răsărit... unde vine catedra, tabla, etc. In timpul primblărilor să fie opriţi în loc, şi după soare să afle punctele cardinale.

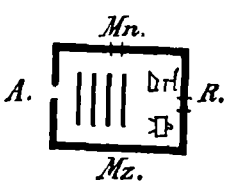

Planul claseĭ.

Planul clasei. Părinții pot ști cum e clasa cea nouă, chiar dacă n'au putut veni s'o vadă. E destul să le arătăm chipul clasei făcut pe hârtie. Unde este un părete fără ferestre, tragi o linie întreagă; pentru peretele cu ferestre duci o linie întreagă, apoi în locul unde vine ferestrele, tragi în curmeziș două liniuțe pentru a însemna oare-cum pervazurile; unde e ușa lași linia ruptă, ca și cum ai lăsa loc, pe unde să ești. In sfârșit, pui în mijloc atâtea linii câte bănci sunt, și faci și tabla cam în felul unui A.

Chipul clasei făcut în câte-va linii pe hârtie se numeşte planul clasei.— (Planul arată clasa ca și cum ai fi tăiat toți pereții prin dreptul ferestrelor).

După ce ai isprăvit planul, însemnezi părețele dinspre răsărit cu **R**

www.digibuc.ro

pe cel de la apus cu **A**, pe cel de la miază-zi cu **Mz**, și pe cel de la miază-noapte cu **Mn**.

Elevul să pună un punct în plan, ca să arăte locul unde şade el. Să spună apoi: spre care parte a clasei vine locul acela: spre răsărit, apus, etc.

Planul şcoalei. Dacă faci chipul tuturor claselor, ai pe hârtie planul şcoalei întregi, unde poți arăta și clasele din anii trecuți.

Planul împrejurimei. Pe hârtie putem însemna și cele ce se află împrejurul școalei. Gardul îl arătăm cu o linie mai subțire de cât pereții clasei; pomii îi arătăm ca pe niște floricele; drumul îl însemnăm cu 2 linii =; casele vecine, care nu știi cum sunt împărțite înăuntru, le arătăm așa: □

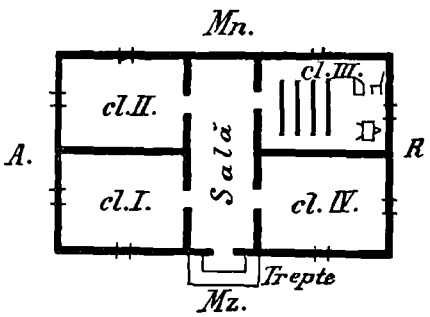

Planul școalei

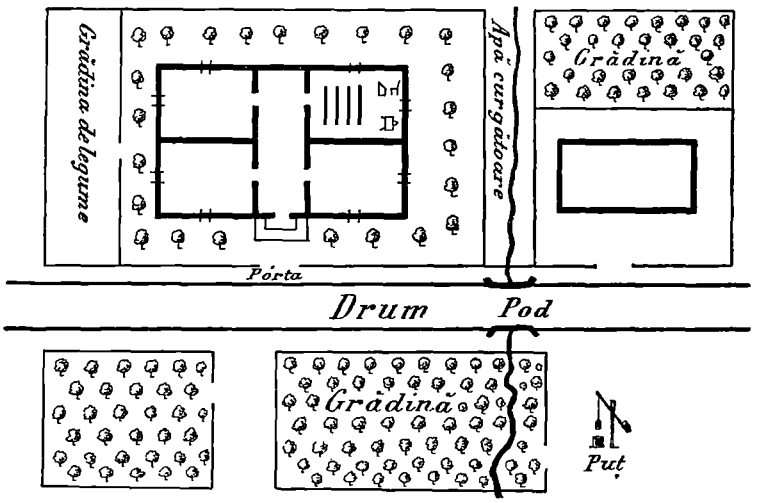

Planul şcoalei şi împrejurimei.

Când am însemnat pe hârtie: gardul, drumul, grădina, casele vecinilor şi ce mai e prin prejur, avem gata planul şcoalei şi al împrejurimelor sale.

Elevii să facă planul împrejurimei, apoi să însemneze şi uliţele mari până la biserică, primărie . . .; *fie-care să cuprindă în plan şi casa părintească.*

Familia. Tatăl, mama şi copii fac împreună o familie. Casa unde locuesc ei se numește casa părintească.

Elevul să facă planul casei părinteşti.

Cum ții planul în mână? — Când faci planul te așezi de obiceiu cu mâna dreaptă spre resărit și cu stânga la apus; așa că miază-noapte îți vine în față, iar miază-zi în spate.

După ce ai isprăvit planul și ridici foaia sau placa de pe masă, răsăritul îți vine tot la dreapta, și apusul tot la stânga; dar miază-noapte vine spre margina de **sus** a hârtiei, iar miază-zi spre margina de **jos.**

Dacă razemi hârtia pe tablă, punctele cardinale vin tot așa: răsăritul la dreapta, apusul la stânga, miază-noapte **sus** și miază-zi **jos.**

www.digibuc.ro

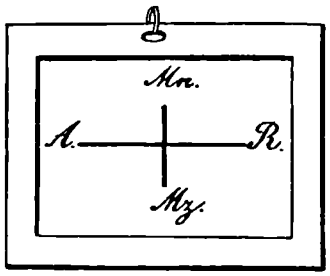

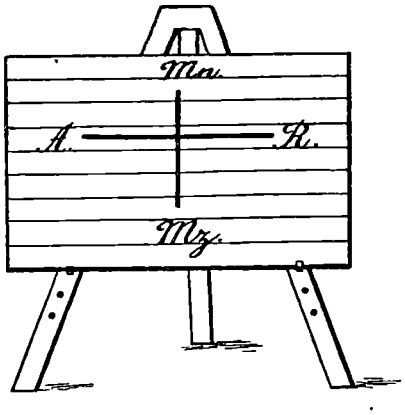

Sat. Afară de școală și de casa părintească mai sunt și alte case. **O adunătură de mai multe case se numește sat.** Satul nostru se numește...

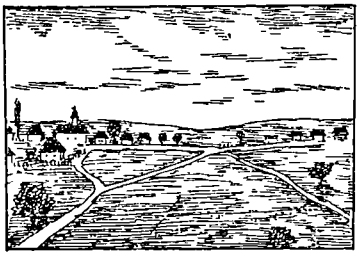

Sat (vedere) Cătun

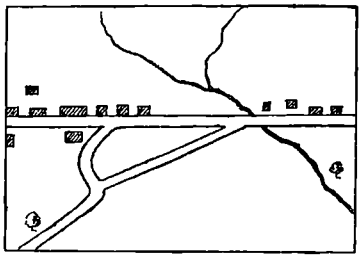

Sat (în plan) Cătun

Primar. Consiliu Comunal. Locuitorii unui sat aleg vre-o câți-va mai deștepți, ca să cârmuiască tot satul. Aceștia se sfătuesc împreună la toate treburile satului și de aceea se numesc **consiliul** adecă sfatul comunei. Consilierii aleg apoi pe unul dintre ei, care se cheamă **primar,** și care e capul comunei, după cum tatăl e capul familiei.

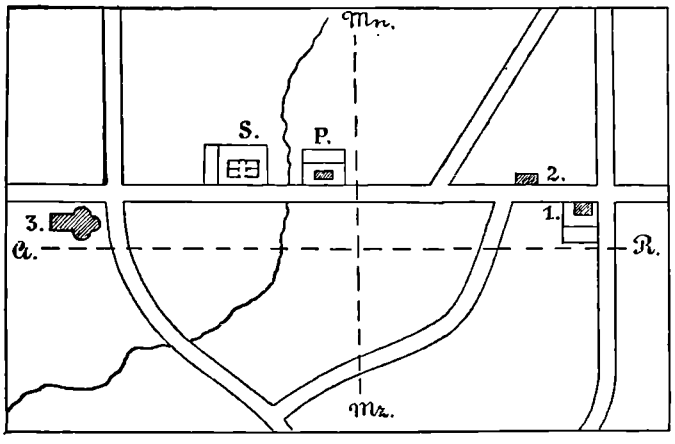

Planul satului: S = Școala, P = primăria
1. casa părintească; 2. casa unui vecin; 3. biserica.

Juraţi. Satul mai alege și câți-va oameni mai bătrâni care să judece pe cei ce au vre-o pricină între dânșii. Bătrânii aceștia, care jură că vor judeca drept, se numesc **juraţi.**

Cătun. Une-ori sunt câte-va case mai răslețe adecă mai la o parte de sat. **Un** ast-fel de **sat mititel** (de obiceiu fără biserică, școală și primărie) **se numeşte cătun.**

www.digibuc.ro

Planul satului. Când arătăm pe hârtie: şcoala, biserica, casa părintească şi casele altor săteni înşirate în lungul drumurilor din sat, atunci avem planul satului.

Elevii să facă planul satului însemnând două, trei drumuri mai mari. Dacă e o colină aproape, e bine ca planul să-l facă din vârful ei, când vor da roată satului.

Din ce trăesc locuitorii din satul....? Cei mai mulţi se hrănesc din munca câmpului; sunt însă şi câţi-va **meseriaşi** şi **negustori.**

De ce neam sunt locuitorii satului....? Sunt Români.

Plasa. După cum putem arăta un sat pe hârtie făcându-i planul, de asemenea putem arăta şi satele vecine. — De la satul nostru tragem drumurile spre satele vecine şi le însemnăm şi pe acelea potrivit cu depărtarea lor. Dar pentru ca hârtia să nu fie prea mare, nu mai arătăm fie-care casă dintr'un sat, ci însemnăm tot satul cu o pată liniată.

Când înşirăm pe hârtie mai multe sate, atunci chipul lor nu se mai numeşte plan, ci **hartă.**

(La ce foloseşte o hartă? — Când ai planul şcoalei, ştii unde vine fie-care clasă, clopoţelul, fântâna, poarta... şi poţi căuta ce vrei, fără să mai întrebi pe nimeni. Când ai planul satului, ştii unde vine biserica, şcoala, primăria . . . şi ştii pe ce drum să apuci spre ele. De asemenea, când ai harta unui ţinut cu mai multe sate, ştii unde vine fie-care sat şi găseşti drumul spre el fără a mai întreba pe cine-va).

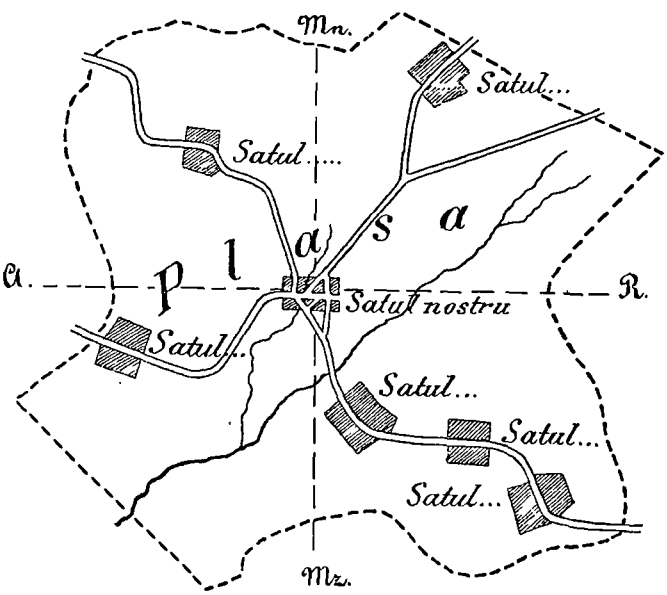

Mai multe sate la un loc fac împreună o plasă. (Cârmuitorul plăşei se numeşte **sub-prefect.** El e mai mare peste toţi primarii.

Plasa noastră se chiamă . . . Sub-prefectura, adecă locul unde stă sub-prefectul, e la....

Elevii să urmărească pe hartă drumul spre satele vecine şi sub-prefectură spunând încotro vor merge (spre răsărit, apus...) ca să ajungă până acolo.

In fie-care plasă e şi o **judecătorie de pace.** — Cine nu se mulţumeşte cu judecata bătrânilor aleşi juraţi, se poate duce să-şi caute dreptatea la judecătoria de pace.

Târg şi **Oraş.** Nu toate satele dintr'o plasă sunt de o potrivă. Unele sunt mai mari şi aşa de îndestulate, în cât lumea din satele vecine se

www.digibuc.ro

adună Dumineca acolo spre a târgui. Ele aŭ *prăvălii* mari, *strade* așternute cu pietre; au și *pieţe* saŭ locuri mai largi, unde se strâng căruțele și negustorii de tot felul. Casele sunt de zid și stau îndesate unele lângă altele.

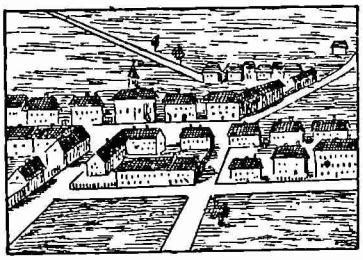

Oraș (vedere)

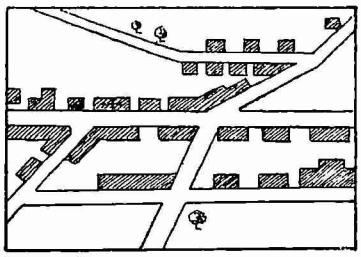

Oraș (plan)

O adunare mai mare de case de zid, unde se adună lumea din sate ca să târgurească, se numește **târg.** Când târgul e mai mare se chiamă **oraș.**

Orașul cel mai aproape de satul nostru e... Drumul până acolo ține... (ceasuri, zile...). De la un sat la altul, drumul e așternut cu pietre. Intre unele orașe, pe lângă drumuri împietrite, mai sunt și alte drumuri cu două șine de fier, pe care merg **maşini** și **vagoane** cu roate grele de fer, care pe pământul moale și chiar pe piatră s'ar îngropa.

Un drum cu două șine de fer, se numește **drum de fer.**

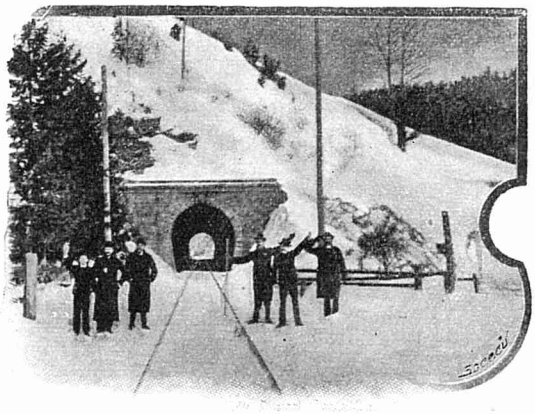

Tunel (cu două şine)

Tunel. Câte odată, ca să nu înconjure, drumul trece pe sub munți printr'un fel de cotlon care se numește **tunel.**

Elevii să urmărească pe hartă drumul până la oraș numind satele din cale.

Judeţ. Mai multe plăși fac împreună un **judeţ.** Județul nostru are... plăși și se numește...

Cârmuitorul unui județ se cheamă **prefect.** El e mai mare de cât toți sub-prefecții.

Orașul... unde stă prefectul se numește capitala județului. In... e un **tribunal.** Cine a ajuns cu o pricină până la judecătoria de pace și nu se împacă nici acolo, se duce la tribunal să fie judecat de alți judecători mai mari.

Inainte vreme era peste fie-care județ un judecător numit **judeţ.** El ținea pecetea și da dreptatea, după cum socotea el mai nimerit. De la numele acestui judecător sau **judeţ** a eșit numele județelor de azi.

Mai multe județe fac împreună un ținut mai întins, care se numește **ţară.** Țara noastră se cheamă **România** și are de cârmuitor pe M. S. Regele **Carol I.**

www.digibuc.ro

HARTA I.

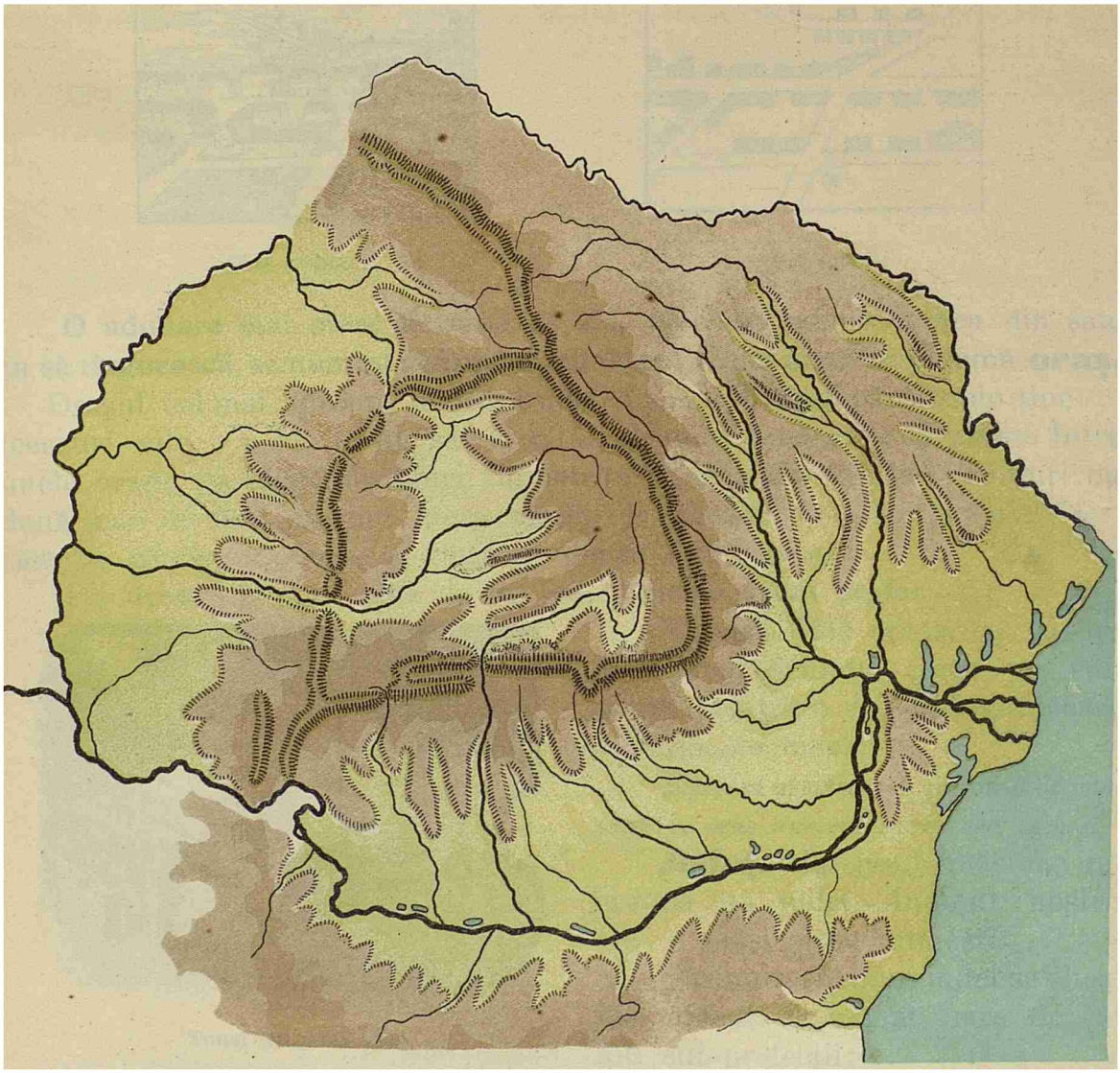

www.digibuc.ro

A. Infăţişarea uscatului

Câmpie. In unele locuri faţa pământului e aşa de netedă, în cât mergi timp îndelungat fără să sui sau să cobori. Astfel de locuri se numesc **şesuri sau câmpii.**

(Cum se arată câmpia celui ce o cutreeră? — Toamna, după ce a nins, șesul se pare neted, pare că ar fi acoperit cu o coală de hârtie albă. Primăvara, când zăpada s'a topit și începe aratul, câmpia e neagră; iar după ce resar semănăturile, ea înverzește, — pare că ar fi învelită peste tot cu un postav verde. — Pe hartă noi o însemnăm tot-deauna cu verde, ca și cum ar fi mereu acoperită cu earbă ca primăvara.)

În harta alăturată, cât se întinde verdele, e semn că locul e şes sau câmpie.

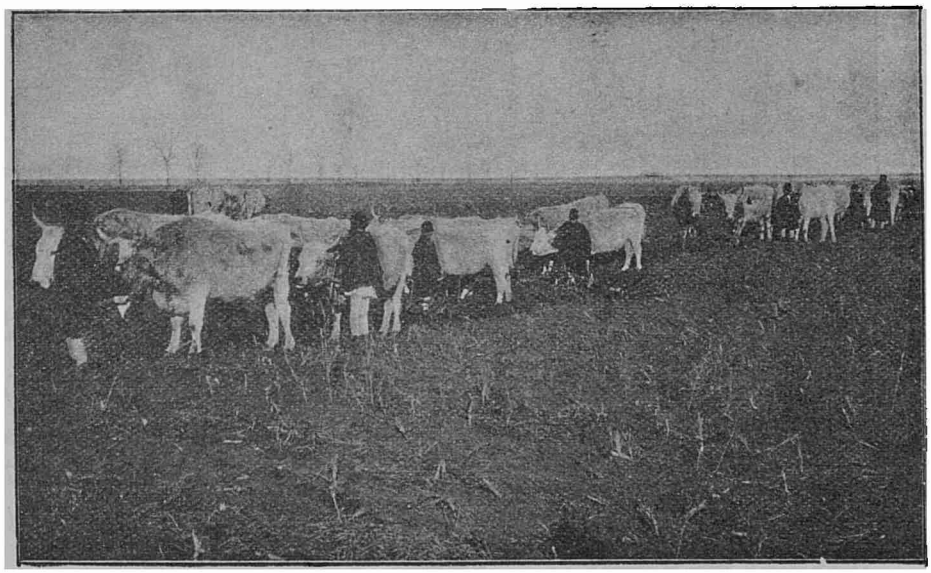

Câmpie (primăvara).

Movilă. Une ori găsești câte un loc ceva mai ridicat, — bunioară cam de potriva unei case. **Ridicătura aceia se numeşte movilă.**

Pe hartă, movila se arată ca un mic moşoroiu.

www.digibuc.ro

Movile (vedere).

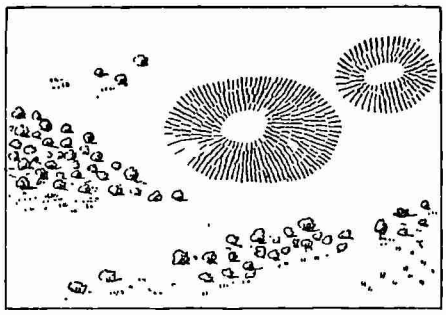

Movile (pe hartă).

Deal. O ridicătură de pământ mai mare de cât movila se numeşte deal. (Pe deal mergi mai greu de cât pe şes. Drumul nu e drept, ci coteşte mereu, când la dreapta, când la stânga.)

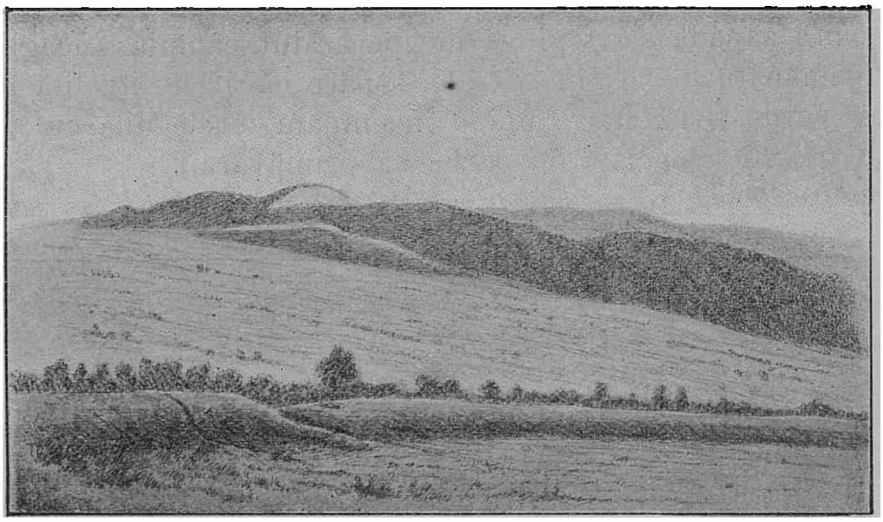

Dealuri (vedere).

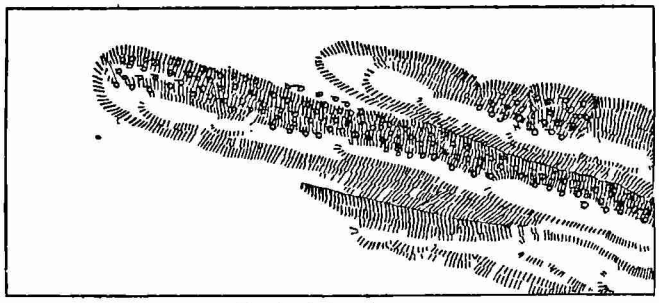

Dealuri (pe hartă).

Pe hartă, dealurile sunt arătate în chipul unor omizi păroase, fiind-că ele nu-s rotunde ca movilele, ci de obicciu sunt cam lungăreţe; iar coloarea lor bate în cafeniu, căci nu-s tot-deauna înbrăcate cu iarbă, ci au şi râpe unde vezi ţărina goală.

Munţi se numesc ridicăturile cele mai înalte de pe faţa pământului. — Vârful munţilor ajunge uneori cu mult mai sus de cât norii.

www.digibuc.ro

(Mersul pe munte e și mai anevoios de cât pe deal. — Fiind-că omului și vitelor le vine greu să sue drept în sus, calea face mereu cotituri; iar de la un loc se sfârșește drumul de căruță și nu mai găsești de cât niște cărări înguste, pe unde te poți sui numai călare sau cu piciorul. De la o vreme, unde încep stâncile cele drepte ca zidul, se sfârșește apoi și cărarea. Mai sus nu se pot urca de cât caprele sărind din stâncă în stâncă.)

Pe hartă munții sunt vopsiți ceva mai negru de cât dealurile, fiind-că adese-ori ei sunt umbriți cu păduri de brazi, cari nu mai leapădă frunza nici earna, nici vara, iar din depărtare se par mai mult negri de cât verzi.

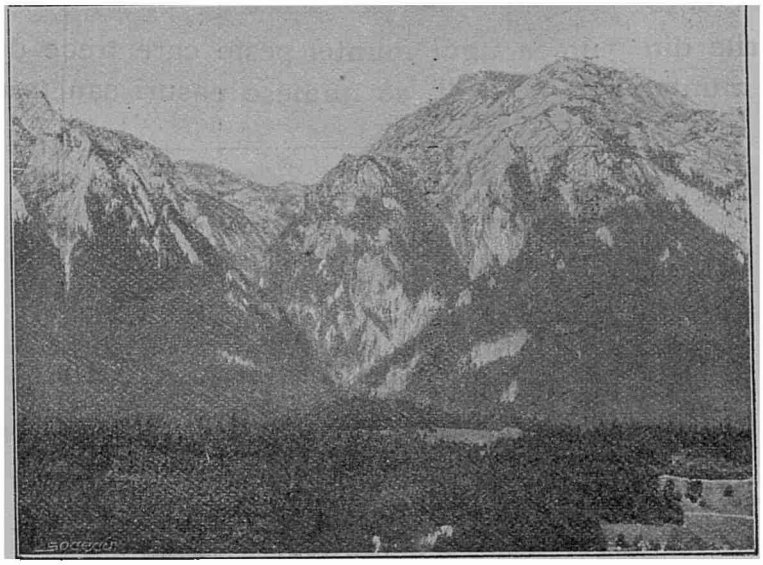

Munte (vedere)

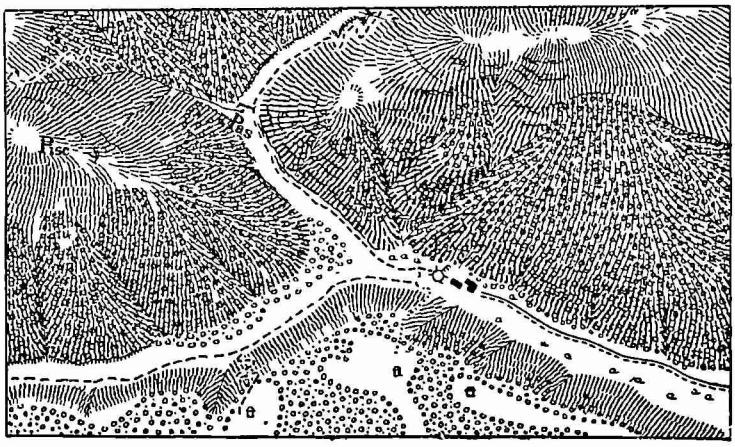

Munte (în hartă) arătând *piscurile* și *știrbitură* sau *pasul* din mijloc.

La un munte sau la un deal deosebim: **poalele, povârnișul** și **culmea.**

www.digibuc.ro

Poalele muntelui se numesc marginile lui de jur împrejur, de unde drumul începe a sui.

Culme se numeşte spinarea muntelui sau a dealului.

Povârniş se cheamă coasta plecată pe care te sui de la poale spre culme.

Pisc. Culmea muntelui nu e dreaptă ca spinarea unuĭ cal, ci adesea are o mulțime de crestături și colți ca un ferestrău. **Colţii, care se înalţă pe culme, se numesc piscuri.**

Pas sau **trecătoare.** Călătorul, când trece peste un munte, nu se urcă pe pisc, ci potrivește să treacă printr'o crestătură mai adâncă spre a nu se osteni mult. — (După cum cineva sare un zid tocmai pe unde e mai surpat.)

Scobiturile din culmea unui munte, peste care trece drumul de pe un povârniş al muntelui pe cel-l'alt, se numesc pasuri sau trecători.

Pasul de la Turnu Roşu.

(Crestătura cea mai adâncă în munții noștri e pasul de la **Turnu-Roşu**; se numește ast-fel, fiind-că din vremuri mai vechi s'a zidit acolo un turn, unde stau soldați ca să țină calea celor ce trec muntele. Și e lesne de ținut cui-va calea la un pas, de oare ce pasul e în munte, cum ar fi o poartă într'un zid.)

Podiş. Une-ori, după ce te sui pe munte, găsești și pe acolo locuri netede. Aceste **şesuri înalte se numesc podişuri ori plaiuri.** — Se aseamănă oare-cum cu podul unei case al cărei acoperiș ar fi fost luat de vânturi.

(Pe vârful munţilor Bucegi se întinde un plaiu pe care stau **Babele,**

www.digibuc.ro

niște stânci așezate ca niște mese pe un câmp. Stânca cea mai înaltă se chiamă **Omul.**

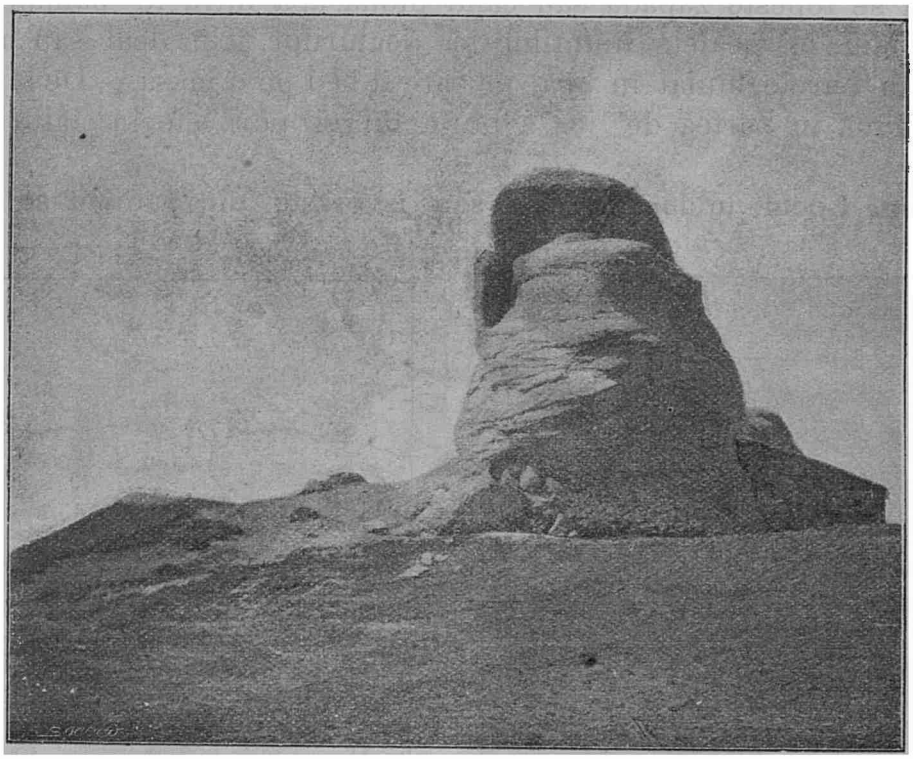

Podișul Bucegilor cu o stânca la mijloc

Vale. Când doi munți sau două dealuri sunt apropiate unul de altul, **locul scobit dintre ele se numește vale.** — (Trecătoarea de la Turnu-Roșu e în valea Oltului).

Incheiere: (sinteza uscatului). După cum am arătat pe un petec de hârtie planul clasei, apoi pe un petec tot așă de mare am arătat satul, și pe urmă plasa și județul, tot ast-fel putem arăta și un ținut mai întins. Harta de la început arată bunăoară tot pământul locuit de cei ce vorbesc românește. Pe unde e verde, locul e **câmpos**; ceva mai sus vin **dealurile** bătând în cafeniu, fiind-că nu's bine înbrăcate cu iarbă, ci au și râpe goale; iar mai sus dai de cununa **munților** Carpați care se arată mai negri din pricina pădurilor de brazi. In sfârșit, la mijlocul ocolului făcut de munți e **podișul** Transilvaniei. Așa că pământul locuit de Români e întocmai ca o cetate înconjurată de munți și apoi de dealuri și șesuri.

www.digibuc.ro

B. Apele

Când se topește zăpada sau când plouă, apa intră în pământ și apoi ese din nou la poalele munților și dealurilor. Un deal sau munte e deci ca un burete muiat în apă, pe care îl lași pe o masă.— De la o vreme apa se adună în partea de jos a buretelui și pornește în lături făcând **șiroae**.

Isvor. Locul unde apa ese sau isvorăşte din pământ se numeşte **isvor**.

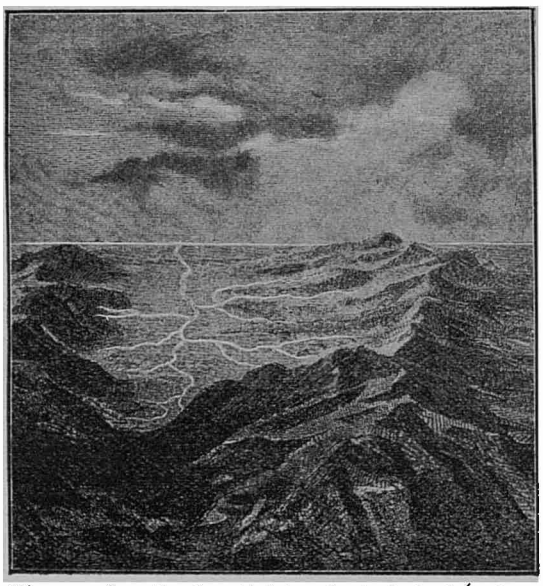

Râu cu afluenți adunați între două dealuri (vedere).

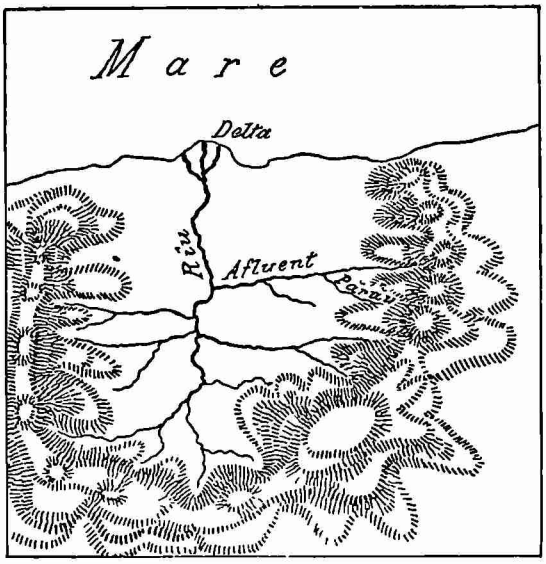

Râu și afluenți (pe hartă).

Pârău. Apa isvorului curge mai departe făcând un şiroiu subţirel numit pârău. — Și ploaia poate face pârae.

Râu. Pâraele curgând mereu tot la vale se întâlnesc, își amestecă apele și merg mai departe împreună făcând o apă mai mare numită **râu**. Ex. Oltul, Siretul, Prutul.

Fluviu. Râurile se unesc şi ele pentru a face nişte ape curgătoare şi mai mari, care se numesc **fluvii**. Ex. Dunărea, în care se adună toate apele țării noastre.

Afluent se numește ori ce apă care se varsă în alta mai mare. Toate râurile țării noastre sunt afluenții Dunării.

Albie sau **matcă** se cheamă scobitura sau ulucul pe care lunecă la vale o apă curgătoare.

Mal se numeşte marginea albiei sau matcei unei ape. Fie-care apă are 2 maluri, — ca ori și ce uluc. Când te așezi cu fața în cotro curge apa, malul drept e cel din dreapta, iar cel din stânga se numește malul stâng.

www.digibuc.ro

HARTA II.

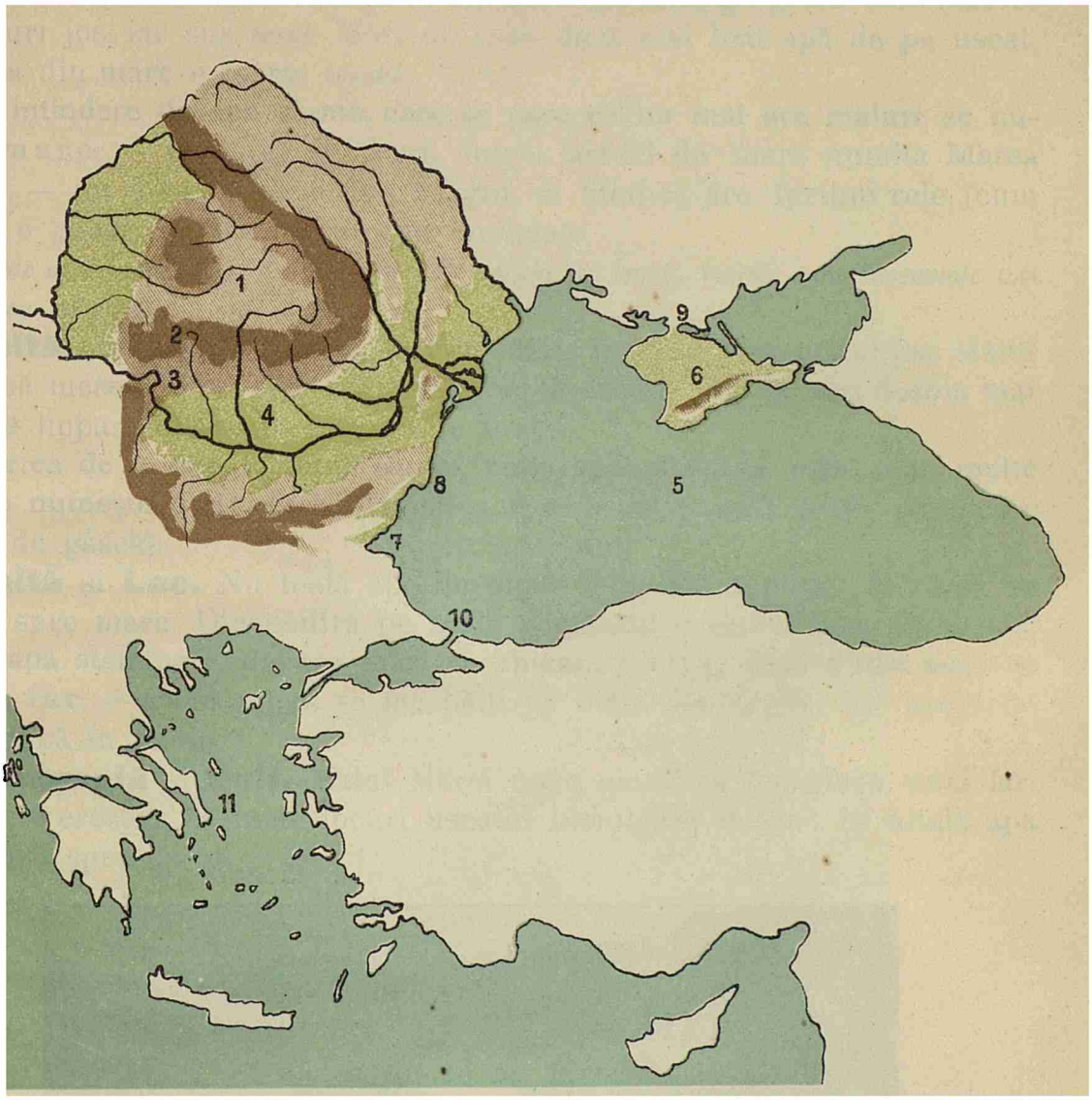

1 *Podișul Transilvaniei* 4 *Câmpie* 7 *Golful Burgas*

2 *Munți Carpați* 5 *Marea Neagră* 8 *Capul Kali Akra*

3 *Dealuri* 6 *Peninsula Crimea* 9 *Istmul Perekop*

10 *Strîmtorea Bosforului* 11 *Archipelag*.

www.digibuc.ro

Mare. La urma urmei ori-ce râu și ori-ce fluviu se varsă într'o apă lată, care *nu mai curge.* Peste râuri și fluvii se pot face poduri, aci *nu* mai e chip de făcut *pod.* Ca să treci, trebue să te sui pe *corabie.* Și e așa de lată apa aceia, că mergi cu corabia zile întregi și nu mai vezi de cât valuri jos, iar sus *cerul.* Mori de sete, dacă n'ai luat apă de pe uscat, căci cea din mare e foarte *sărată.*

O întindere de apă sărată, care se pare că nu mai are maluri, se numește mare. — Dunărea se varsă într'o ast-fel de mare numită **Marea Neagră,** — nu doar că ar fi apa neagră, ci fiind-că are furtuni rele, (cum zici că e „negru la inimă" un om inciudat).

Toate apele adânci bat în albastru. De aceia pe hartă, mările sunt însemnate totdeauna cu albastru.

Deltă. Aproape de mare, fluviile curg încet și lasă mâlul jos. Mâlul se adună mereu și stă să astupe gura fluviului, așa că apa deabia mai răsbește împărțindu-se în mai multe brațe.

Partea de la capătul unui fluviu, unde apa se varsă prin mai multe guri, se numește deltă. (Ex. Dunărea face o deltă cu 3 brațe, pare că e o labă de gâscă).

Baltă și **Lac.** Nu toată apa de ploae (sau din topirea zăpezei) se scurge spre mare. Din contra, pe unde pământul e scobit, apa stă pe loc.

O apă stătătoare, dacă e mică se chiamă baltă; dacă e mai mare se cheamă lac. — Când plouă se fac bălți pe toate drumurile, iar șanțurile se schimbă în pârae.

Peninsulă și **Golf.** Malul Mărei nu e neted ca marginea unei farfurii, ci e crestat; în unele locuri uscatul înaintează în apă, în altele apa înaintează spre uscat.

Peninsulă și golfuri (vedere).

Bucata de uscat, care înaintează în apă, se numește peninsulă; iar

www.digibuc.ro

ştirbitura din ţărm, care e plină cu apă, se numeşte **golf**. (Ex. de peninsulă e Crimea, iar de golf, Burgas).

Istm. Une-ori peninsula abia se ţine de ţărm printr'o fâşie de uscat. Puntea îngustă, care leagă peninsula de ţărm, se numeşte **istm.** (Ex. istmul Perecop care leagă Crimea de uscat, cum o codiţă leagă frunza de trunchiu).

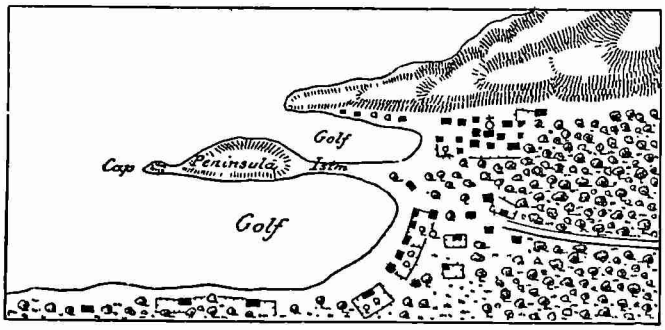

Peninsulă şi Golfuri (in hartă)

Cap. Un colţ de uscat intrat puţin în mare se numeşte **cap.**

Insulă sau ostrov, se numeşte o bucată de uscat înconjurată de toate părţile cu apă.

Golf şi cap (vedere).

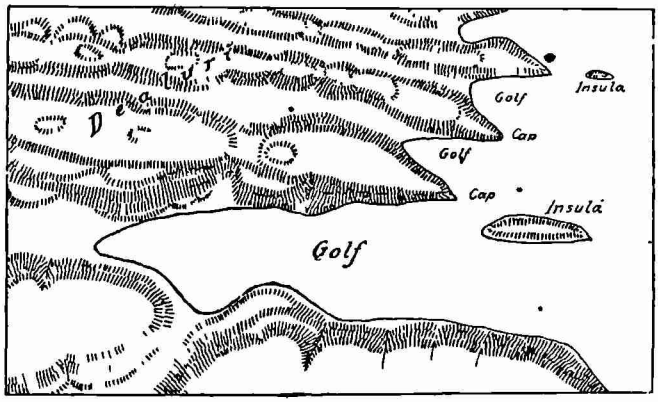

Golf şi cap (în hartă).

Arhipelag. Când sunt mai multe insule aproape unele de altele (cum ar fi un stol de paseri pe baltă) ele fac împreună un arhipelag.

Strâmtoare. Une-ori insula e aşa de aproape de uscat sau de altă insulă, în cât abia are loc corabia să treacă printre ele.

www.digibuc.ro

Trecătorile înguste, unde apa e strânsă între două uscaturi, se numesc strâmtori. (Ex. e Bosforul).

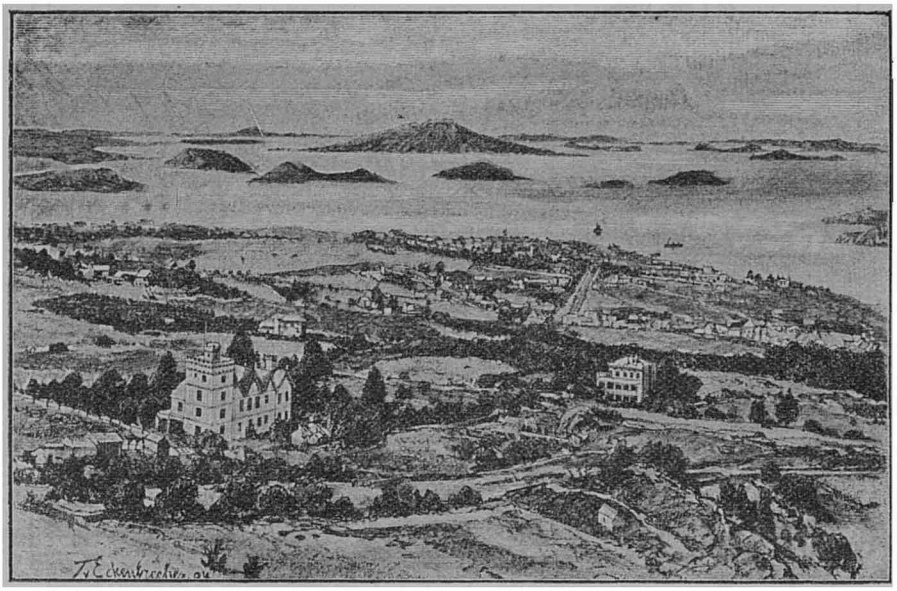

O îngrămădire de insule sau archipelag (vedere).

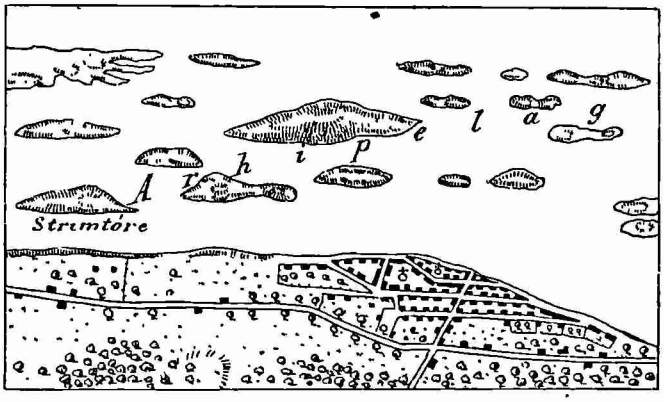

Archipelag (în hartă).

Incheiere. Apa de ploae sau de zăpadă, ori rămâne pe loc în **bălţi** sau **lacuri,** ori intră în pământ și apoi ese în chip de **isvoare,** care curg la vale făcând **pâraé** limpezi. (Și ploaia face pârae, dar sunt tulburi).

Pâraele se adună și fac **râuri,** râurile se adună în **fluvii,** iar fluviile

www.digibuc.ro

intră în **mare**, unde apa stă locului și se sbate în bătaia vântului făcând valuri ca un lan de grâu.

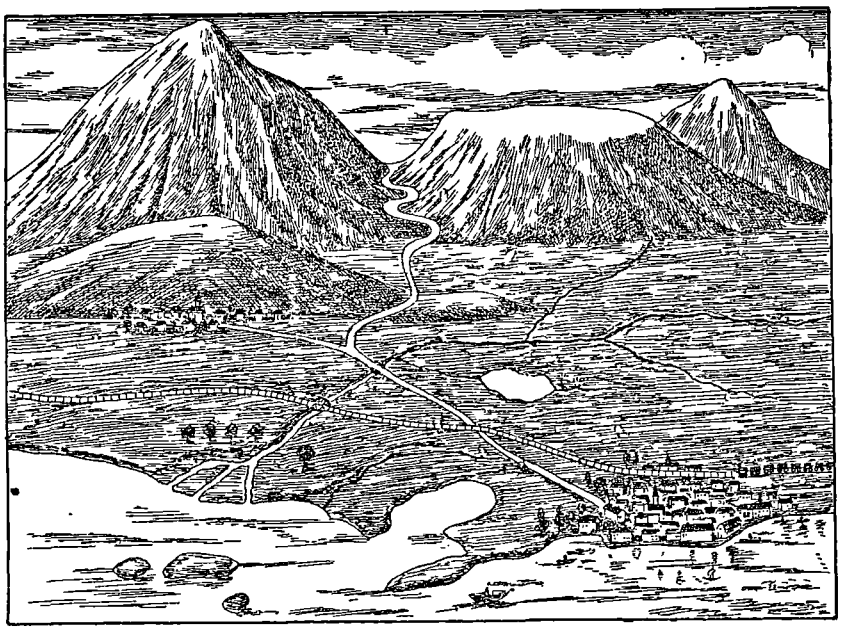

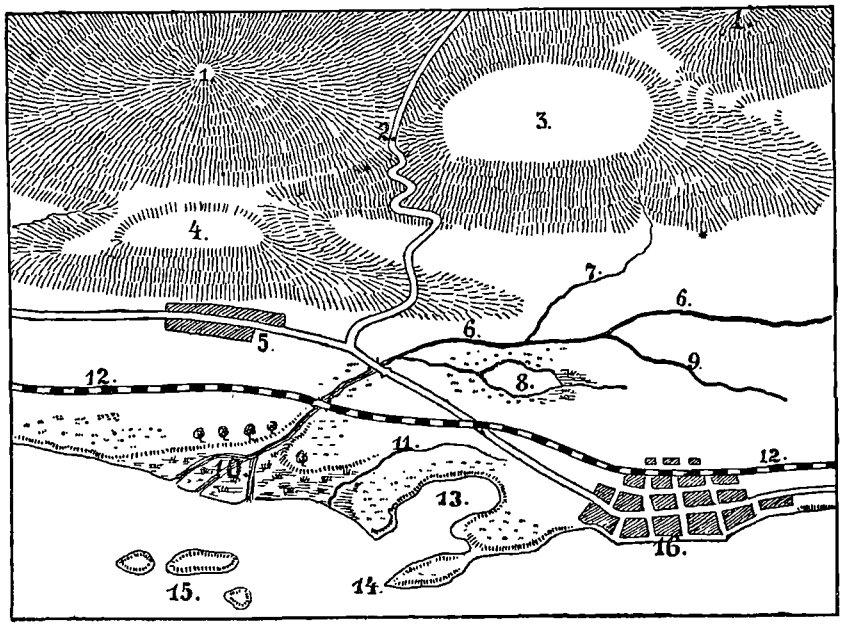

1. Munte; 2. Drum între munți = pas; 3. Podiș; 4. Deal cu spinare cam turtită; 5. Sat; 6. Fluviu; 7. Afluent; 8. Lac; 9. Afluent; 10. Deltă; 11. Râu; 12. Drum de fer; 13. Golf; 14. Peninsulă; 15. Insule; 16. Oraș.

*

Dacă am tăia cu un cuțit uriaș pământul locuit de Români și marea vecină, el s'ar arăta astfel: în mijlocul e **podișul Transilvaniei**; pe de lături stau **munții**, iar la poalele lor e șesul **Tissei** și al **Dunărei** care aduc apele lor în **Marea Neagră**. Podișul ocolit de munți e ca o adevărată cetate.

www.digibuc.ro

HARTA III.

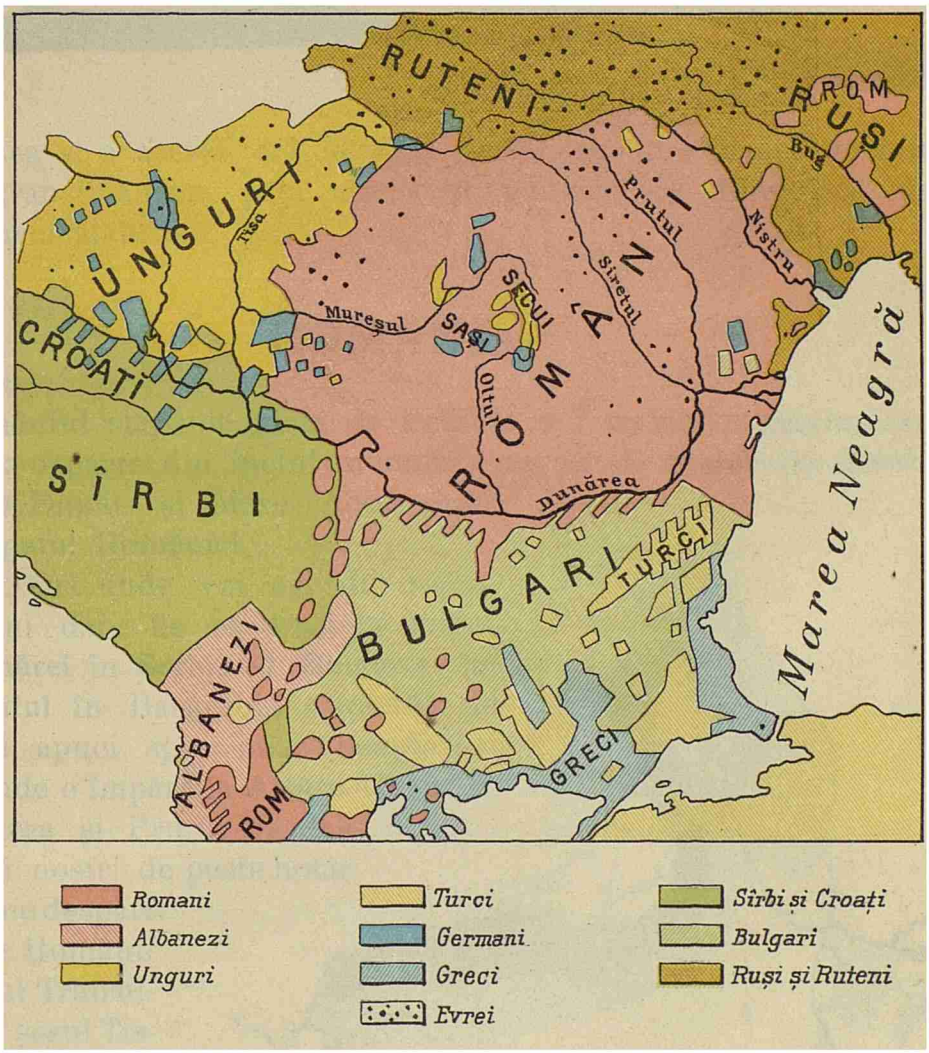

www.digibuc.ro

Odinioară cetatea aceasta era în stăpânirea unor oameni viteji numiți **Daci**. Traian, împăratul Romanilor, a venit cu răsboiu asupra lor,

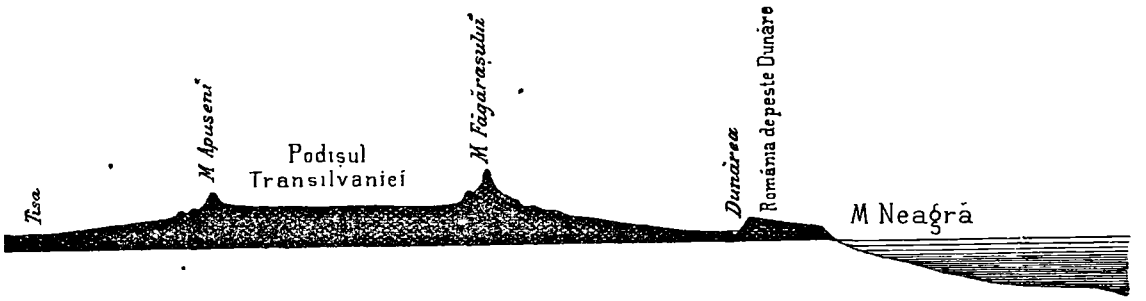

a biruit cetatea și a așezat aci neamul românesc care și azi se întinde pe podișul transilvănean, prin munți și pe șesurile dimprejur, după cum arată harta alăturată.

ROMÂNIA

Din pământul stăpânit odată de Romani, noi nu mai stăpânim azi de cât o bucată: o parte din inelul **munților**, un șir de **dealuri** de desubt și **șesul** dinspre Dunăre și Mare. Acest ținut alcătuește **regatul României**.

Vecinii. Ori unde vei eși din regat, tot de Români dai; fie că treci pe malul drept al **Dunărei** în **Serbia** și **Bulgaria**; fie că treci **Prutul** în Basarabia stăpânită de **Rusia**; fie că apuci spre miază-noapte ori spre apus, unde e împărăția **Austro-Ungariei**.

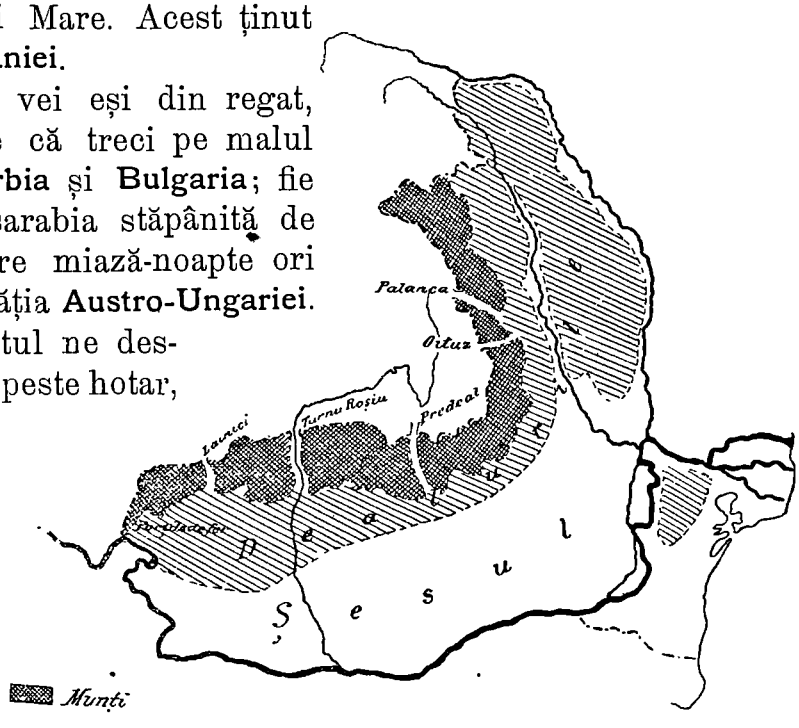

Și Dunărea și Prutul ne despart de frații noștri de peste hotar, dar mai ales ne despart munții. Spre Românii de pe podișul Transilvaniei și din șesul Tisei nu avem de cât puține trecători. Una e pe la **Porțile de Fer**, pe unde intră Dunărea în țară; alta pe unde pătrunde **Jiul** printre munți, numită pasul **Lainici**; alta pe la **Turnu-Roșu**, pe unde vine Oltul; altele pe la **Predeal**, **Oituz** și **Palanca**.

www.digibuc.ro

Impărţirea. Regatul se împarte în mai multe ţinuturi:

1. România din dreapta **Oltului**. 2. România dintre **Olt** şi **Milcov**. 3. România dintre **munţi** şi **Prut**, şi 4. România de **peste Dunăre**.

România din dreapta Oltului

I. **Hotare**. Acest ţinut e mărginit între munţi, Dunăre şi Olt.

a) **Munţii** se întind ca un zid de la Porţile de Fer până la Turnu-Roşu, purtând nume deosebite: **Mehedinţi**, **Vulcanul**, **Parângul** şi ai **Lotrului**. Tăetura cea mai adâncă e cea de la **Lainici**, pe unde Jiul întră în ţară.

b) **Dunărea** străbate prin munţi la Porţile de Fer, un zăgaz de stânci, printre care apa abia se poate strecura la vale. Dar, îndată ce scapă de aceste porţi strâmte, Dunărea ese la larg şi coboară mereu tot mai spre miază-zi (ca şi cum ar coborâ treptele unei scări) şi având loc mai larg, ea îşi împarte apele cuprinzând la mijloc insula **Corbului** şi **Ostrovul-Mare**. — Malul drept e înalt, iar cel stâng e câmpos; de aceia apele nu se pot scurge, ci stau pe loc făcând mai multe bălţi, între care două sunt mai mari: **Nedeia** şi **Potelu**.

c) **Oltul,** după ce scapă şi el din poarta strâmtă de la Turnu-Roşu, curge spre miază-zi aproape drept spre Dunăre, aducând cu dânsul şi apa mai mică a **Lotrului**.

II. Infăţişarea ţinutului cuprins între aceste hotare e astfel: tot pământul se pleacă de la miază-noapte spre miază-zi: intâi cobori zidul **munţilor,** apoi peste **dealuri** şi aşa ajungi în **şesul** de lângă Dunăre.

III. Apele curg şi ele după cum e plecat pământul, adecă de la miază-noapte spre miază-zi. Mai toate apele acestui ţinut se adună în **Jiu**; în albia lui se varsă **Gilortu, Motru, Amaradia** şi alte râuleţe, aşa că Jiul cu toţi afluenţii săi se aseamănă cu un copac, care şi-ar întinde crengile până în munţi, iar cu rădăcina s'ar sprijini în malul Dunărei.

IV. **Judeţele**. In dreapta Oltului sunt cinci judeţe:

1. Judeţul **Mehedinţi** e singurul, care se întinde din munţi până în Dunăre, cuprinzând şi **munţi** şi **dealuri** şi **câmpie**.

www.digibuc.ro

HARTA IV.

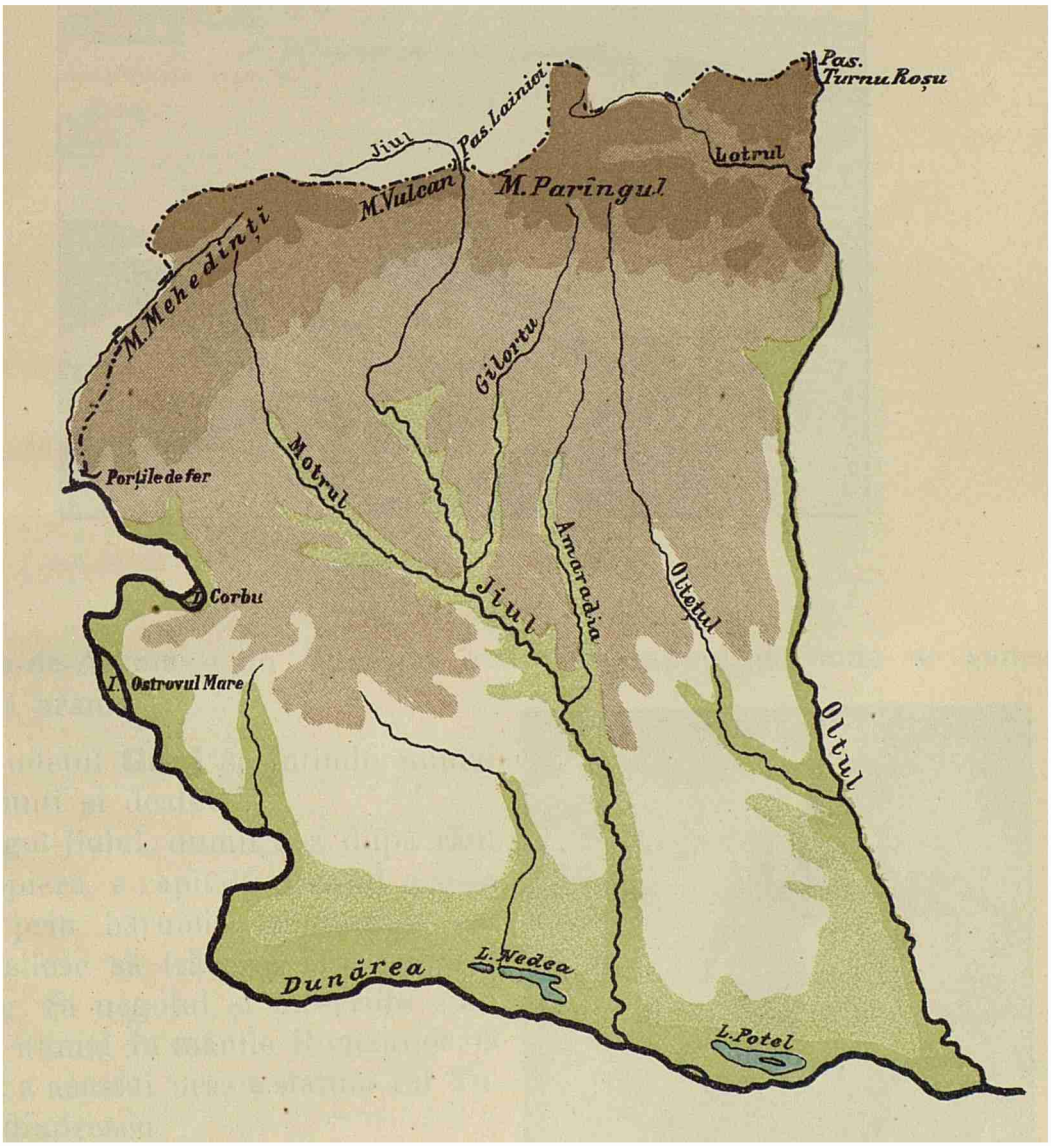

www.digibuc.ro

Capitala e la **Turnu-Severin,** un oraș foarte frumos, numit astfel de la ruinele unui turn făcut acolo de împăratul roman **Sever.** — Aproape de el se vĕd și stâlpii podului pe care a trecut **Traian.**

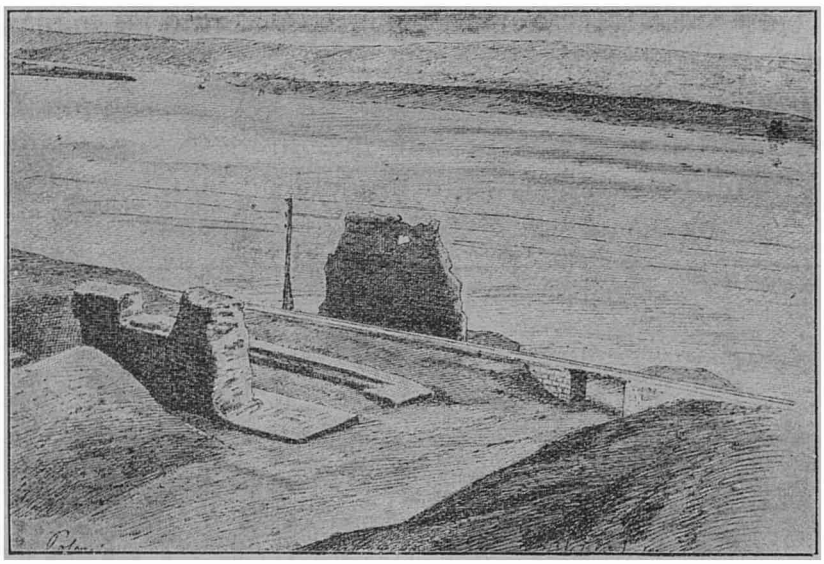

Stâlpii podului lui Traian.

Baia-de-Aramă e un târgușor, mai spre munte, de unde se scotea odinioară arama.

2. Județul **Gorj** se întinde numai peste munți și dealurĭ.

Târgul-Jiului, numit așa după râul din apropiere, e capitală. Orașul acesta e vestit prin hărnicia locuitorilor săi care se silesc să trăiască fără ajutorul streinilor. Și negoțul și meseriile sunt aproape numai în mânile Românilor. O podoabă a acestui oraș e statuia lui Tudor Vladimirescu.

Statua lui Tudor.

Cărbunești e un tîrgușor mai mic.

Cu toate că județul e mai mult muntos, totuși, în văile munților, frigul nu se prea simte: dovadă, că pe la mânăstirea **Tismeana** și **Polovraci** se găsesc castane dulci, care nu cresc de

www.digibuc.ro

cât în țări mai calde de cât a noastră. (În acele țări se face făină și pâne din ele.)

3. Județul **Vâlcea,** ca și Gorjul, cuprinde numai munți și dealuri. Capitala e la **Râmnicul-Vâlcei,** lângă Olt, unde e și o veche episcopie.

Drăgășanii, tot aproape de Olt, e vestit pentru podgoriile sale.

Mircea cel bătrân care a zidit Tismeana a zidit și mânăstirea **Coziei,** unde a trăit întristată până la moarte Doamna Teodora, mama lui Mihai Viteazul, după ce a auzit de moartea fiului său pe câmpia Turdei.

4. Județul **Romanați** se întinde mai mult în șes. Capitala lui, **Caracal,** ca și Turnu-Severin își trage numele de la un împărat român.

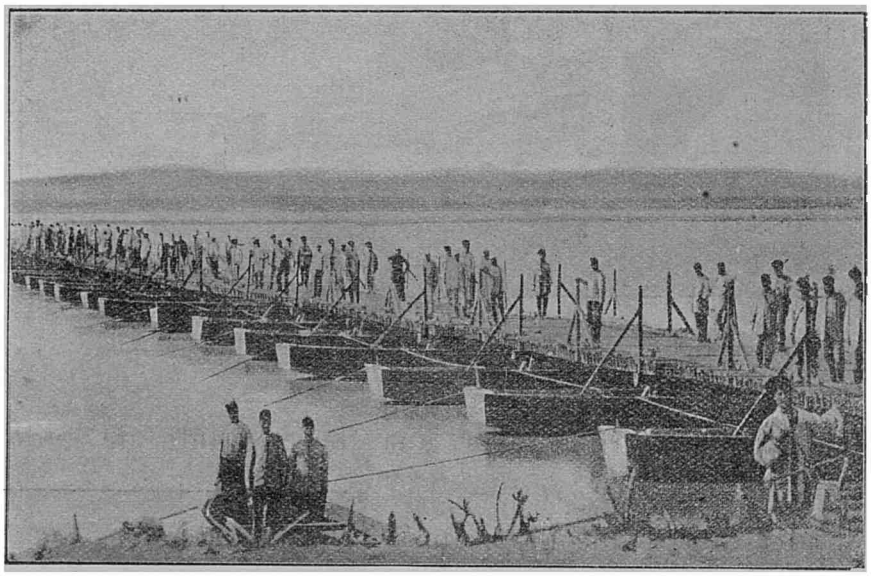

Trecerea Dunărei la Corabia.

Corabia e un mic port la Dunăre. Pe aci au făcut soldații noștri un pod pe luntri și au trecut pe malul cel-l'alt spre a se bate cu Turcii.

5. Județul **Dolj** cuprinde mijlocul Olteniei.

Craiova, unde sta odinioara banul Olteniei, are mai mulți locuitori de cât Turnu-Severin, Târgu-Jiului, R.-Vâlcei și Caracal luate toate la un loc. Unele din clădirile Craiovei sunt mai frumoase și de cât cele din București.

Calafat e port la Dunăre. — Ca să amăgiască pe Turci, să nu bage de seamă că se face pod la **Corabia,** o parte din tunarii noștri au început a trage de la Calafat asupra Vidinului, ca și cum oastea ar fi avut de gând să treacă pe acolo. Alături de tunuri sta și Domnitorul țărei.

www.digibuc.ro

HARTA V.

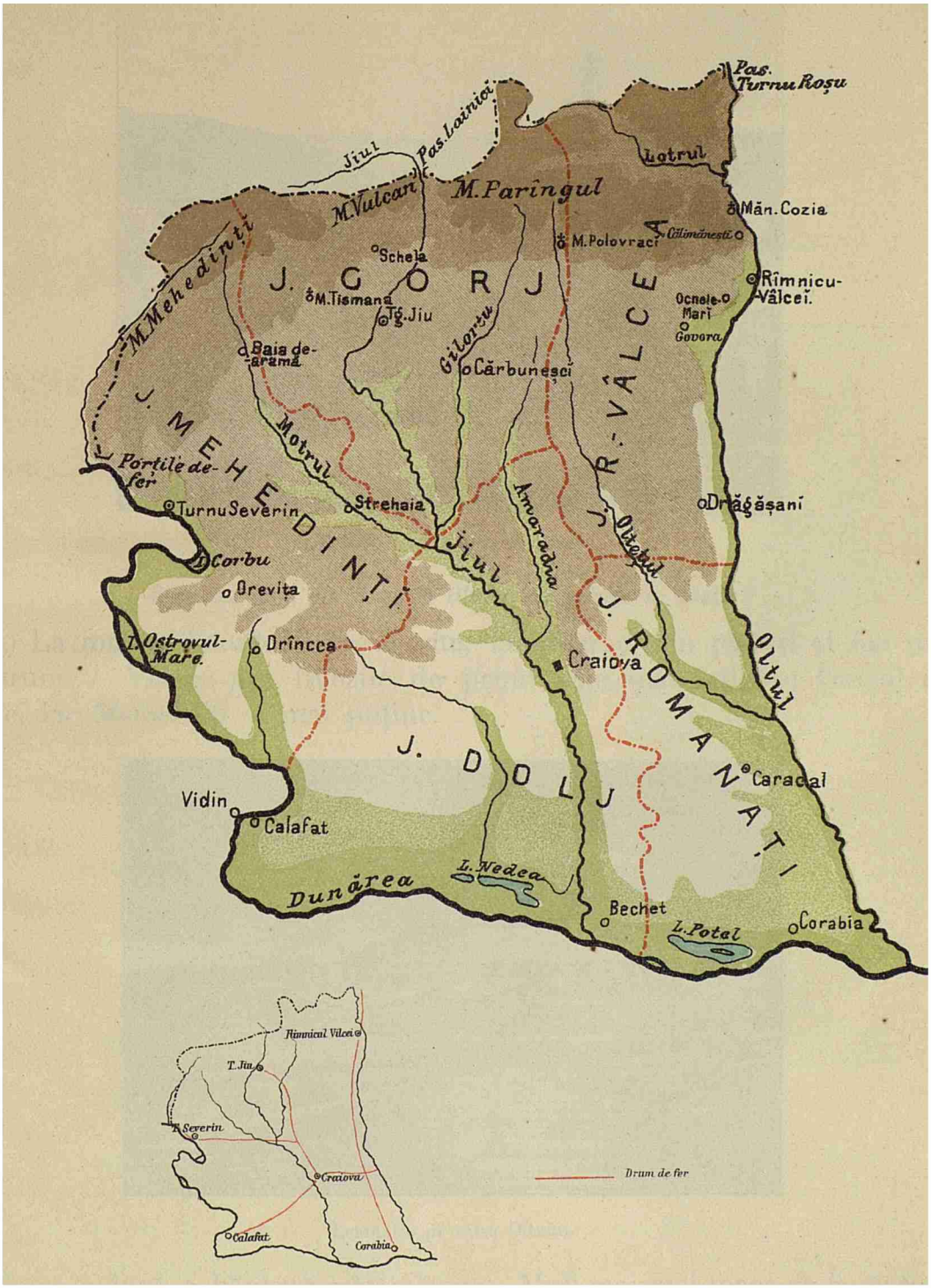

www.digibuc.ro

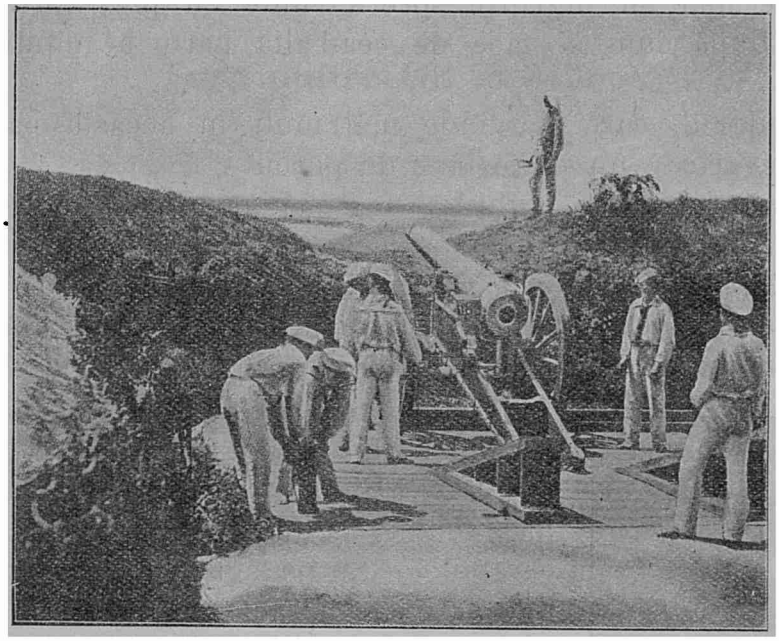

Tunarii trag asupra Vidinului.

Cum stă ţara din dreapta Oltului cu privire la avuţie?

a) La **munte,** locuitorii cresc **vite,** tae lemne din **păduri** şi fac **ţuică** din prune. — Vâlcea are livezile de pruni cele mai întinse; Gorjul mai puţine, iar Mehedinţi şi mai puţine.

Lemnărie pe valea Oltului.

Ţuica e însă o băutură vătămătoare. Mult mai mai mare ar fi câştigul, dacă sătenii s'ar deprinde să usuce prunele, să aibă hrană peste earnă; să lucreze lemnul, şi să-l vândă lucrat (mese, scaune, căruţe); ori să

www.digibuc.ro

crească vitele mai cu îngrijire spre a vinde cu preț **carnea**, **laptele** și **pieile** lor, — după cum se face de cea-l'altă parte a munților, în Transilvania.

Azi, dobitocul, care se vinde mai mult în această parte a țărei, e **porcul**. La Severin e un mare târg de porci.

Peste vară, locuitorii munților mai câștigă ceva și de la orășenii, care vin să stea la munte. Bunăoară pe la **Govora** și **Călimănești** vin bolnavii să se lecuéscă la băi. — De la **Ocnele-Mari** se scoate multă sare.

b) Pe **dealuri**, locuitorii pe lângă **semănături** se mai ajută și cu venitul de la **vii**. **Drăgășanii**, **Oreviţa** și **Drâncea** sunt podgorii vestite în toată țara.

Port oltenesc.

c) La **șes**, în spre Dunăre, nădejdea e în **porumb** și **grâu**.

Partea de grâu, care prisosește peste hrana localnicilor, e dusă la Dunăre și încărcată pe corăbii. — Și pe aci locuitorii ar câștiga mai mult, dacă s'ar face mai multe mori; și în loc de a vinde grâul, să-l macine mai întâi și să vândă făina, care e mai scumpă.

(Pentru căratul grâului, lemnelor, vinului și altor mărfuri sunt câte-va drumuri de fer, — mai ales pe *văile râurilor*. Unul merge în lungul Oltului; altul pornește de la T.-Jiu, se coboară pe Valea Gilortului și Jiului până la Craiova. Altul le tae pe acestea în curmeziș legând Severinul cu Craiova și malul Oltului; în sfârșit, de la Craiova mai coboară o ramură spre Calafat).

Locuitorii în dreapta Oltului se numesc **Olteni**. Ei sunt oameni harnici, cu mare îndemânare, atât la lucrarea câmpului cât și la negoț. Ca semn că sunt hotărâți la treabă, lumea le zice în glumă că au 24 de măsele. Portul lor e foarte frumos: pe cap poartă de obiceiu o căciuliță rotundă, neagră, iar hainele sunt de postav alb cu găitane negre, ceia ce le dă o înfățișare sprintenă ca a călăreților.

Oltenii s'au făcut de mult vestiți prin isprăvile lor. Mihai Viteazul care ajunsese să stăpânească toată Dacia lui Traian, fusese ban al Olteniei înainte de a ajunge domn. Pe atunci Oltenii aveau „mai marele lor“, care se numia **ban**. — Tot de peste Olt a eșit și Tudor Vladimirescu, alt Român vrednic care ca și Mihai a fost ucis hoțește de streini.

www.digibuc.ro

Ţara dintre Olt şi Milcov

I. Hotare. **Munţii** din această parte a țării sunt cei mai înalți din tot lanțul Carpaților. De la apa Oltului spre resărit se ridică munții **Făgăraşului** întocmai ca un zid înalt și aproape fără știrbături. Din vârful **Negoiului** (cel mai înalt din toate piscurile munților noștri), când e senin, vezi mai tot podișul Transilvaniei, iar spre miază-zi zărești în depărtare chiar și albia Dunării. — Asemenea unui străjer suit în turn, cel ce se urcă pe Negoiu vede și cuprinsul cetății dintre munți, și șesul dimprejur.

In tot lungul acestui zid nu e nici o trecătoare până în dreptul munților **Bârsei**, unde sunt pasurile **Branului** și **Predealului**. Apoi spre răsărit urmează munții **Buzeului** care sunt mai crestați și mai mici.

2. **Dunărea** culege apele și din această parte a țării.

Așa, după ce a primit pe Olt, ea coboară mereu spre miază-zi bătând în malul bulgăresc care e mult mai înalt de cât al nostru. Apoi, de la o vreme, începe a se încovoia ca și munții spre miază-noapte, suind mereu până la Galați, unde îi ese înainte **Siretul**. Ast-fel că de la Severin și până la Galați ea se poate asemăna cu un arc.

Atâtea râuri îi vin dinspre munți, în cât albia ei se lărgește din cale afară; apa, foarte lină, înaintează încet spre mare și nu mai poate curge la un loc, ci se împarte în mai multe brațe, cuprinzând la mijloc multe ostroave. De la un loc se desface brațul **Borcei** care împreună cu Dunărea încinge **Balta Ialomiţei**; apoi cele două mari brațe se unesc din nou și earăși se desfac pentru a cuprinde la mijloc **Balta Brăilei**. — Afară de acestea, Dunărea mai are o sumă de brațe mai mici, — pare că ar fi o frânghie groasă a cărei șuvițe se despletesc.

II. **Pământul**. Ținutul acesta se aseamănă cu cel din dreapta Oltului; pământul se pleacă lin de la munte până în apa Dunărei. — Intâi vine zidul munților **Făgăraşului, Bârsei** și **Buzeului**; mai jos stau ca treptele unei scări **dealurile**, dintre care cel mai însemnat e **Dealul-Mare**; iar jos de tot, se întind până în Dunăre **şesurile**, netede ca fața unei ape liniștite. Cel mai însemnat șes e al **Bărăganului**.

III. **Râurile**, care vin să se adaoge pe aici la apa Dunărei, sunt următoarele:

Vedea și **Teleormanul** care isvorăsc din dealuri și coboară la Dunăre cotind spre răsărit, ca și cum s'ar feri de Olt.

Argeşul pleacă tocmai din apropierea Negoiului și se apropie de Dunăre tot pieziș, ca și Vedea și Teleormanul. De la o vreme îl ajunge din

www.digibuc.ro

urmă tovarășul său mai mic, **Neajlovul**, și împreună cu dânsul se feresc și mai mult de Dunăre, până ce le ese în cale **Dâmboviţa**, pornită ca și Argeșul tot din mijlocul munților, din niște văi grozav de strimte și cu multe peșteri. Apoi toate la un loc, prin albia Argeșului, se îndreaptă spre Dunăre, pe care o întâlnesc aproape de Oltenița.

Ialomiţa deasemenea, după ce coboară din munte și se unește cu tovarășa ei **Prahova**, face un mare ocol, ferindu-se și mai mult de Dunăre, pe care o întâlnește abia la gâtuirea dintre **Balta Brăilei** și **Balta Ialomiţei**.

In sfârșit, **Buzeul** și **Râmnicul** isvorând de asemenea din munți, îndată ce ajung în șes fac și ele ocoluri la fel cu al Ialomiței, și stau să apuce spre miază-noapte, dar le iese înainte **Siretul** și le îndreaptă îndărăt aducând apele lor spre Dunăre.

Afară de râuri mai sunt și o sumă de lacuri: **Suhaiul, Greaca, Călăraşii**, etc. Ele fac un fel de *salbă* pe lângă Dunăre, și sunt așezate ca și cele din dreapta Oltului tot pe malul stâng, care fiind neted nu lasă apa să se scurgă spre mare.

Județele dintre Olt și Milcov

In acest ținut avem la munte 6 județe, numite toate (afară de Muscel) după numele unei ape mai mari, care trece prin ele.

1. Județul **Argeş** are ca oraș mai însemnat **Piteștii**, lângă apa Argeșului. Și tot pe apa aceasta, mai spre munte, e **Curtea**

Biserica din Curtea de Argeș.

Fântâna lui Manole.

www.digibuc.ro

HARTA VI.

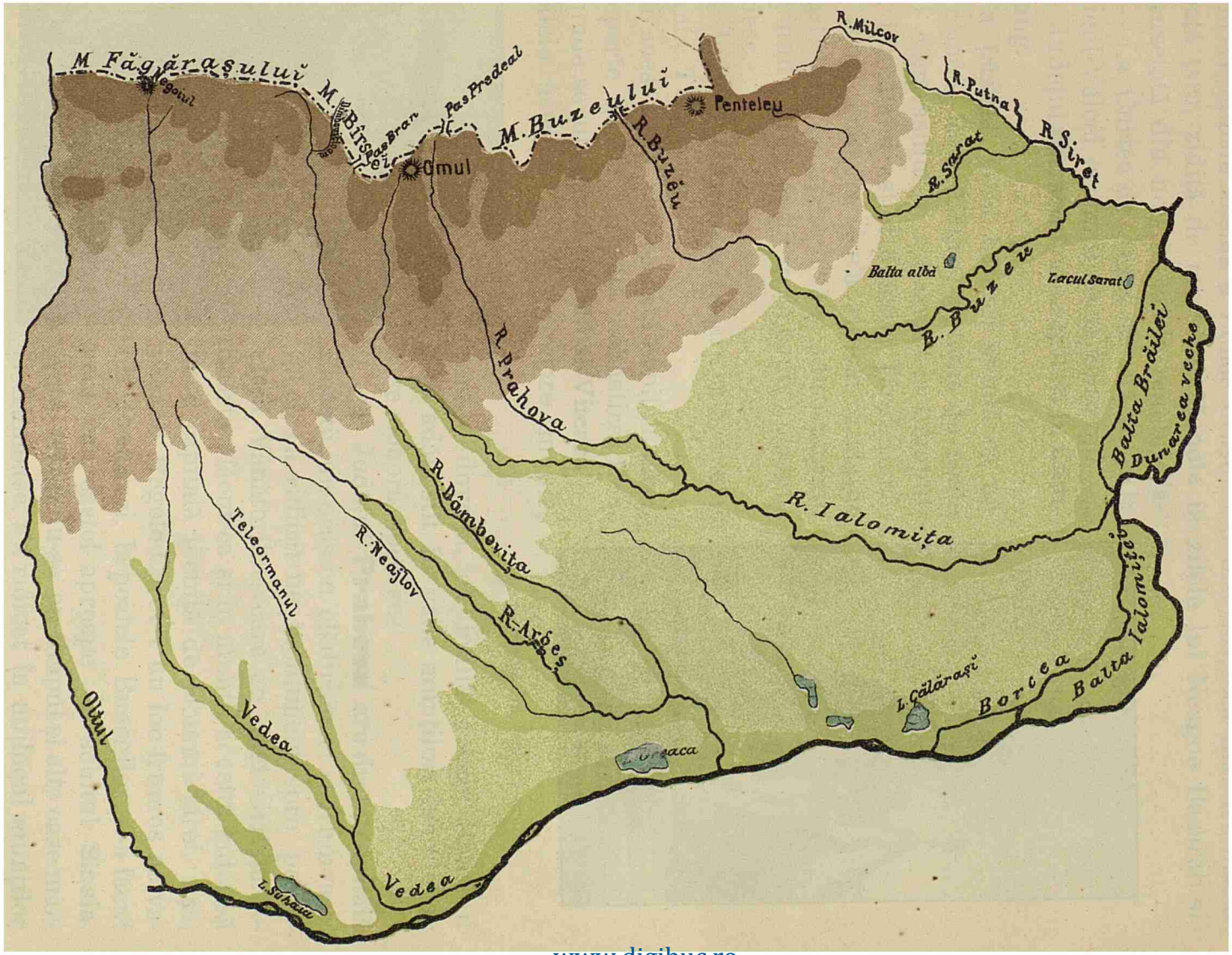

www.digibuc.ro

de Argeş numită astfel, fiind-că odinioară acolo era „curtea“ Domnitorilor țărei noastre.

Din vremurile acelea a rămas orașului o biserică, cea mai frumoasă din toată țara, zidită de meșterul **Manole** în zilele lui Neagoe Basarab și înfrumusețată din nou în zilele regelui Carol I. — La Curtea de Argeș se află ca și la Râmnicul-Vâlcei scaunul unui Episcop.

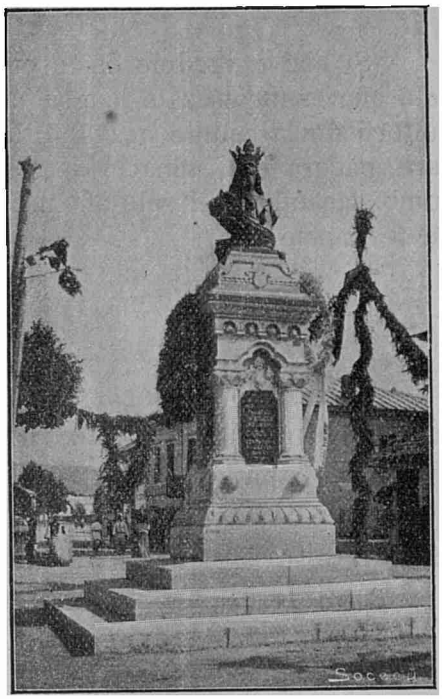

Statua lui Radu-Negru.

2. Județul **Muscel** are capitala în **Câmpul-Lung.**

S'a păstrat de la bătrâni știință că un prinț român, **Radu-Negru**, a venit de peste munții Făgărașului și s'a așezat la Câmpul-Lung, întemeind astfel domnia Țărei-Românești. Spre pomenire i s'a ridicat o statue în acest oraș, ca urmașii să-și aducă aminte de Domnii purtători de grijă pentru neamul românesc.

3. Județul **Dâmboviţa** are ca oraș mai însemnat **Târgovişte.**

Și acest oraș a fost odată capitala țărei. Nu departe de el e așezată mânăstirea **Dealului**, unde se află capul lui **Mihai-Viteazul.**— Capitalele acestea vechi, dinspre munte,

Castelul «Peleș

sunt o dovadă, că multă vreme Românii s'au adăpostit în văile munților, înainte de a se coborâ spre șes.

4. Județul **Prahova** are drept capitală **Ploeștii**, un oraș cu clădiri mari și frumoase. În el s'a ridicat un monument spre pomenirea Vânătorilor, care au luat Grivița. — Soarta a făcut ca și în munții acestui județ să fie o capitală locuită de Domnii țărei. Așa, văzând Regele Carol I un loc frumos pe valea Prahovei, la poalele Bucegilor, și-a făcut acolo un castel aproape de schitul **Sinaia.** Apoi clădindu-se cu timpul și alte case mari și frumoase, s'a ridicat în mijlocul munților un oraș vestit, un adevărat „raiu al cărui renume trece și peste hotarele României.“ Azi, **Sinaia** a ajuns un fel de capitală de vară, rămânând Bucureștii drept capitală de earnă.

www.digibuc.ro

5. Județul **Buzău** are un frumos oraș, **Buzău,** aproape de apa, care le-a dat numele la amândouă.

6. Județul **Râmnicul-Sărat** are capitala în **Râmnicul-Sărat,** lângă apa cu acelaș nume. — (Pe când cele d'intâi patru județe cuprindeau mai numai munți și dealuri, Buzăul și Râmnicul-Sărat se întind până departe în șes).

(Și mai e vrednic de însemnat, că de la Pitești până la Râmnic mai toate orașele mari sunt așezate la poalele munților, unde începe șesul. Pricina e aceasta: locuitorii de la munte neavând loc mult pentru arat, se coboară cu lemne, fân, vite, sare, păcură etc., până în aceste orașe, unde vin și locuitorii din șes cu grâu și porumb, făcând astfel schimb unii cu alții. La mijloc s'au așezat deci negustorii și au făcut orașele).

*

In lungul Dunărei stau înșirate alte 6 județe, care se întind până în malul Dunărei (afară de Olt). Aproape toate și-au luat numele earăși de la câte o apă.

1. Județul **Olt** are capitala în **Slatina** pe malul frumosului râu, de la care județul și-a împrumutat numele.

2. Județul **Teleorman** are capitala în **Turnu-Măgurele,** iar ca oraș mai însemnat **Alexandria.**

3. În județul **Vlașca,** orașul mai de seamă e **Giurgiul,** un port pe malul Dunării, în fața orașului bulgăresc Rusciuk.

In acest județ, pe apa Neajlovului, sunt **Călugărenii,** vestiți pentru marea biruință a lui Mihai Viteazul asupra Turcilor. — Văzând Mihai că Turcii au trecut de la Rusciuk la Giurgiu și pornesc spre București, le-a eșit înainte să le ție calea la Neajlov; nu doară că ar fi o apă mare, dar curgând încet pe șes face mlaștine, așa că Turcii trebuiau să treacă pe un singur pod. Acolo Mihai i-a întîmpinat la loc strâmt și i-a bătut.

4. Județul **Ilfov.** **București,** așezat pe Dâmbovița, e capitală și a acestui județ și a întregei țări. Ar trebui să pui 10 ori 20 de capitale mai mici, pentru ca să faci un oraș cât Bucureștii. Când îl privești din vârful dealului de la Mitropolie, cât vezi cu ochii, casele stau dese unele lângă altele. Prin mijloc trece o stradă numită a **Victoriei** sau a „biruinței", fiind-că pe aci s'a întors de la Plevna Domnitorul Carol I și oastea sa biruitoare. Împrejurul orașului e însă șes întins; și pentru ca dușmanii să nu se poată apropia lesne de capitală, s'au ridicat de jur împrejur o cunună de redute sau **forturi,** unde s'au așezat tunuri. Așa că azi Bucureștii sunt o cetate foarte tare. Aci sunt școlile cele mai mari ale țărei.

www.digibuc.ro

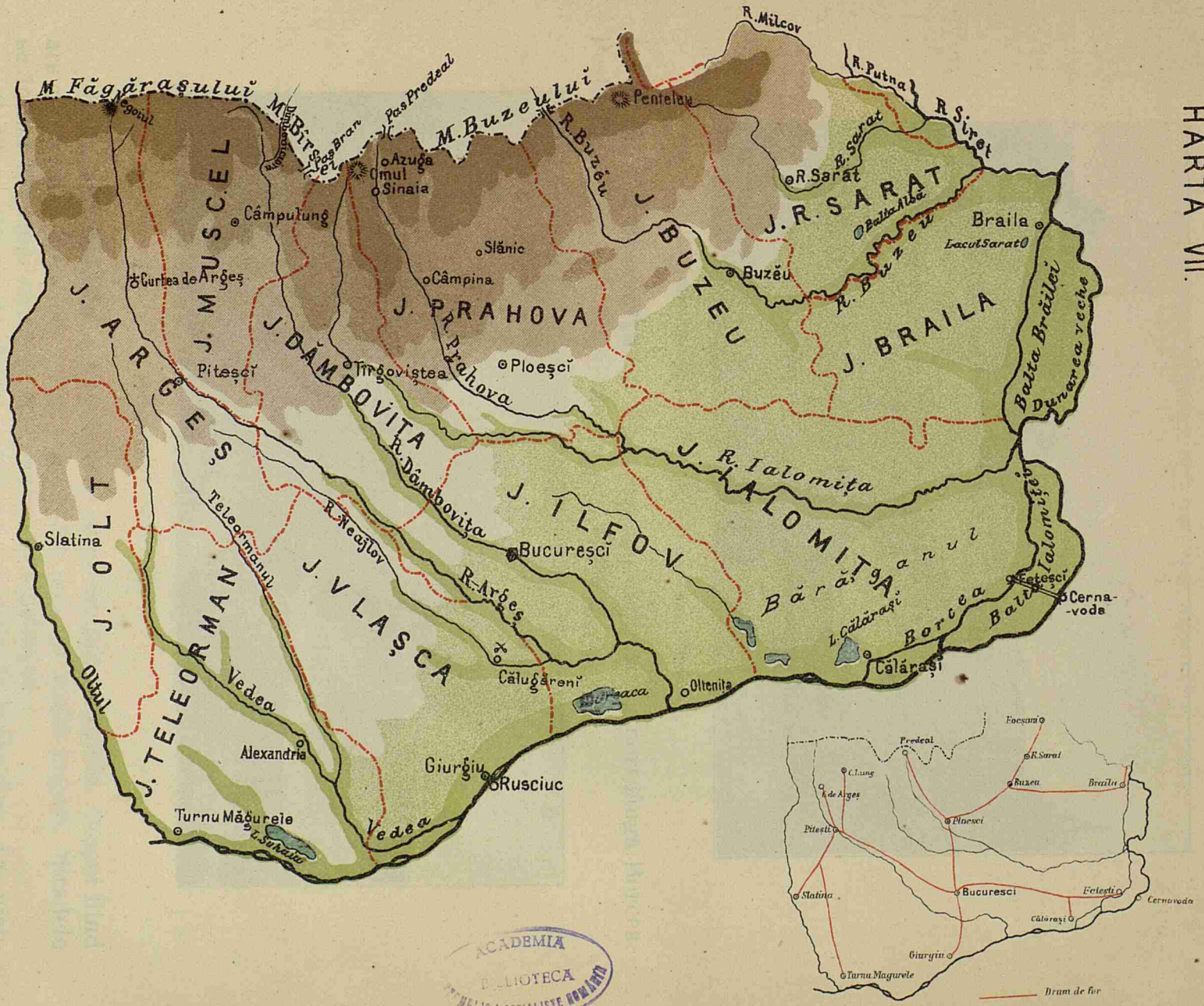

ACADEMIA
BIBLIOTECA
www.digibuc.ro

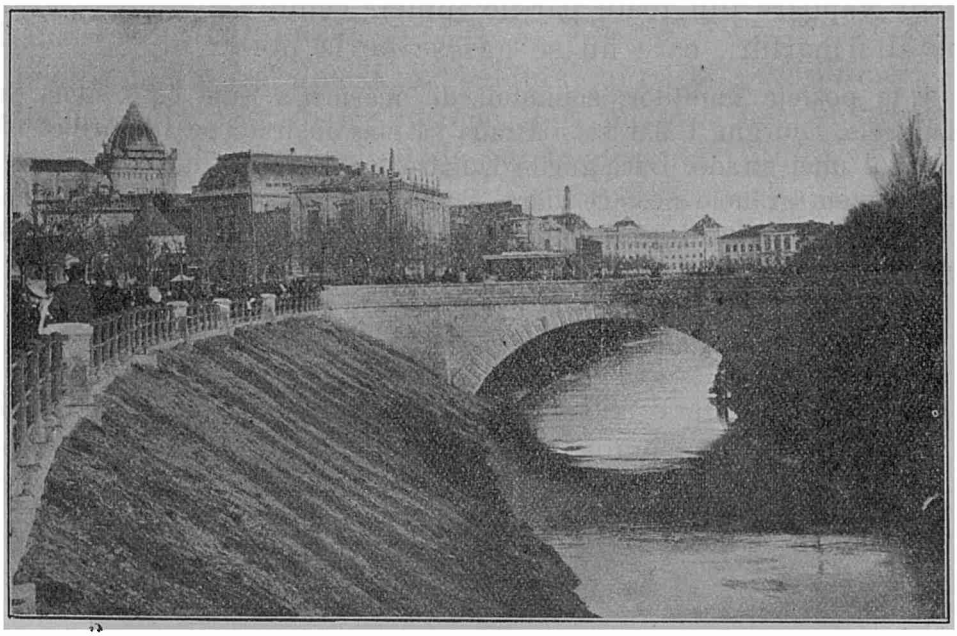

Vedere din Bucureşti. — Un Pod peste apa Dâmboviţei.

5. Județul **Ialomița** are drept capitală **Călăraşi,** un port lângă Borcea. Peste Balta Ialomiței trece marele pod **Carol I.**

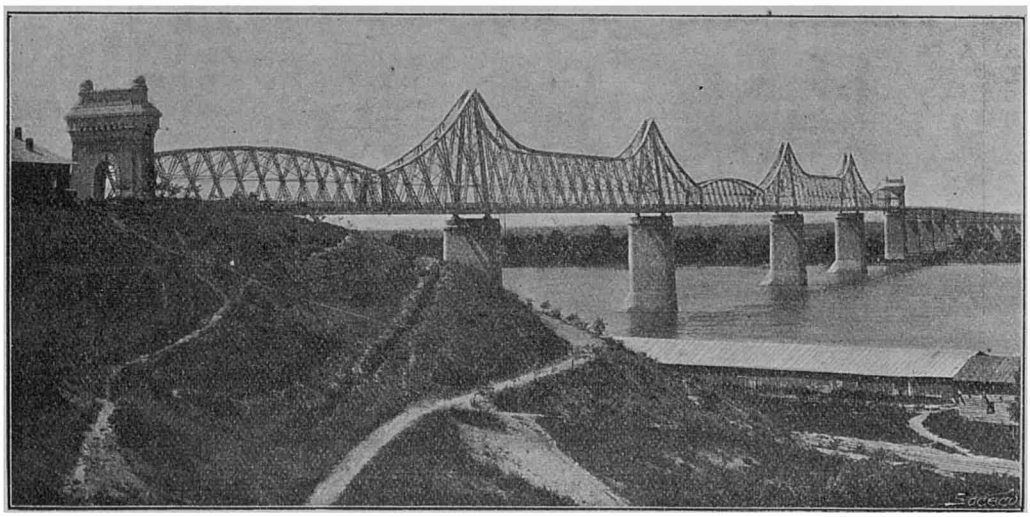

Podul Carol I (peste Dunăre).

6. Județul **Brăila** e numit astfel după capitala sa **Brăila.** Orașul fiind ars pe vremea Turcilor, a fost rezidit din nou cu multă regulă. Stradele se întind întocmai ca firele din pânza unui păianjen.

Brăila e alături de Galați portul cel mai mare de la Dunăre. Are niște hambare uriașe, unde intră sute de vagoane de grâu și porumb. La mal

www.digibuc.ro

stau în șir vapoare din toate părțile lumei, venite să cumpere grâne și să descarce alte mărfuri, care nu se găsesc pe la noi.

(Ca și la poalele munților, schimbul de mărfuri a făcut ca o sumă de orașe: Turnu-Măgurele, Giurgiu, Călărași și Brăila să stea înșirate pe Dunăre ca niște prăvălii în lungul unei strade. Dacă gurile Dunărei ar fi închise, iar corăbiile n'ar putea eși, ca să trimitem grânele noastre afară, și n'ar putea să ne aducă alte mărfuri în schimb, mulți din locuitorii acestor orașe ne mai având de lucru ar muri de foame și ar trebui să fugă din ele aiurea).

Cum stă țara dintre Olt și Milcov din partea avuției?

a) La **munte** avuția e aceiași ca și în munții din dreapta Oltului. Locuitorii cresc **vite** și tae lemne din **pădure**. La aceasta se mai adaogă însă pe aici și multă **păcură**. Pe valea Prahovei, în deosebi pe la **Câmpina**,

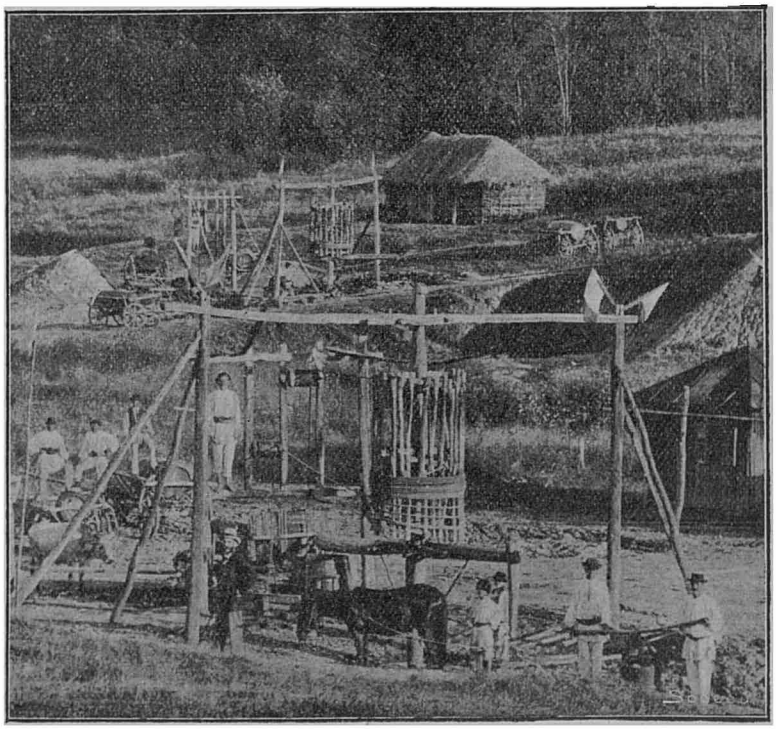

Puțuri de păcură.

puțurile de păcură se țin lanț. Tot pe această apă sunt și multe fabrici: de **postav**, de **hârtie**, de **sticlă**, **var**, **ținte**, etc. Și dacă mai punem la socoteală și **sarea**, care se scoate de la **Slănic**, atunci Prahova stă în fruntea tuturor județelor prin felurimea bogățiilor sale.

Alături de județul Prahova stă ca bogăție Dâmbovița și Buzăul, din care se scoate earăși multă păcură.

b) Pe **dealuri** averea de căpetenie sunt **prunii**. Prahova și Dâmbovița

www.digibuc.ro

întrec cu livezile lor de pruni chiar și județul Vâlcea, care era cel mai bogat în dreapta Oltului.

In vii e mai bogat de cât toate Râmnicul-Sărat. — Odinioară și în celelalte județe viile erau foarte întinse; le-a mâncat însă filoxera, așa că de ocamdată au rămas mai puține de cât în dreapta Oltului.

c) La ses bogăția stă în grâne. — Cât vezi cu ochii, câmpia e acoperită vara numai de lanuri de grâu și de porumb. Poți merge ceasuri întregi, până să dai de un copac.

Munte de sare la Slănic.

Un dar deosebit pentru aceste șesuri sunt și unele bălți sărate a căror ape și nomol vindecă de multe boale. Așa e bunăoară **Balta Albă** și **Lacul Sărat**, unde vara se adună lume din toate părțile.

Pentru schimbul mărfurilor sunt câteva căi ferate. Intâi e una mai veche, care încinge dealurile ca un brâu mergând de la Slatina la Pitești, apoi coboară în șes la București, și de la Ploești se îndreaptă spre Focșani iarăși pe lângă dealuri.

Drumul acesta se leagă prin câteva ramuri cu Dunărea (la Turnu, la Giurgiu, Fetești și Brăila) și într'un singur loc trece peste munți la Predeal.

Locuitorii

La munte, locuitorii ținutului dintre Olt și Milcov poartă haine albe strâmte. Femeile au cămăși cusute cu multe flori și în unele locuri poartă pe cap pălării negre la fel cu ale bărbaților.

www.digibuc.ro

La șes, atât vara cât și earna, bărbații poartă șalvari largi de lână, ceia-ce le dă o înfățișare greoae; dar sunt siliți să poarte haine *largi* din pricina căldurilor prea mari din timpul verei. Prin satele de la șes, fe-

Port de la munte (din Muşcel).

Port de la Rucăr.

meile au început a se îmbrăca cu stofe cumpărate din oraș; unele nu mai știu să țească pânză ca înainte vreme.

Ţara dintre Carpaţi şi Prut

I. **Hotare.** La apus sunt munții, la răsărit e apa Prutului, iar la miază-noapte e o linie cu mai multe cotituri.

II. Pământul 1. **Munţii.** La apus se întinde un lanț de munți mai mici de cât cei înșirați până aici și mai crestați de ape. Ei poartă numiri deosebite: ai **Vrancei**, ai **Oituzului**, **Ceahlăul** și munții **Dornei**. Dintre toți, cel mai înalt e Ceahlăul din vârful căruia zărești aproape toată țara până spre Prut. Seara, când soarele scapătă în dosul munților, plugarul de pe malurile Prutului vede în lumina roșiatică a Apusului tot

www.digibuc.ro

HARTA VIII.

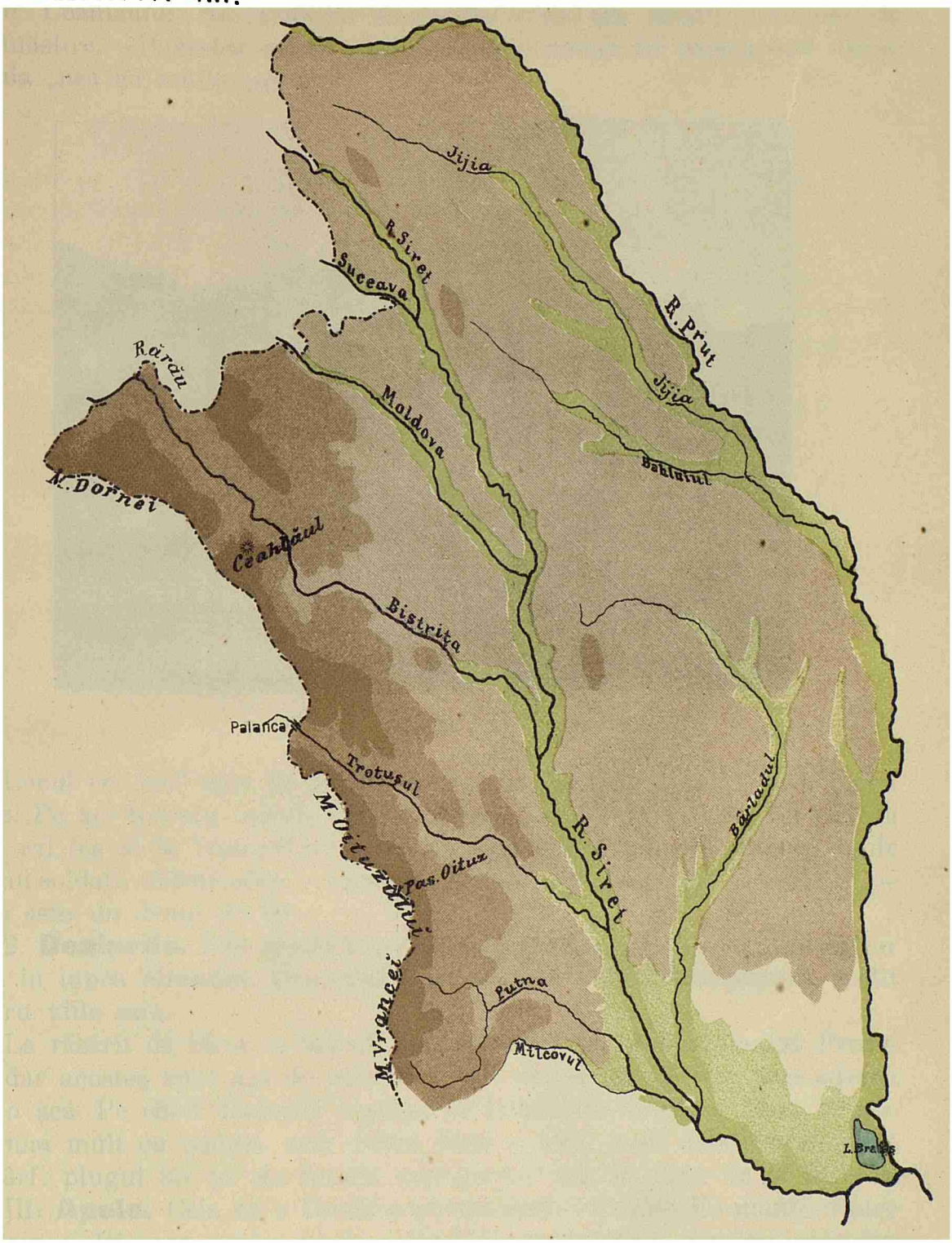

www.digibuc.ro

vârful Ceahlăului ridicându-se de-asupra celorl'alți munți întocmai ca o mânăstire. — Povestea spune că pe muntele acesta își păștea oile baba **Dochia** „cea cu multe cojoace“.

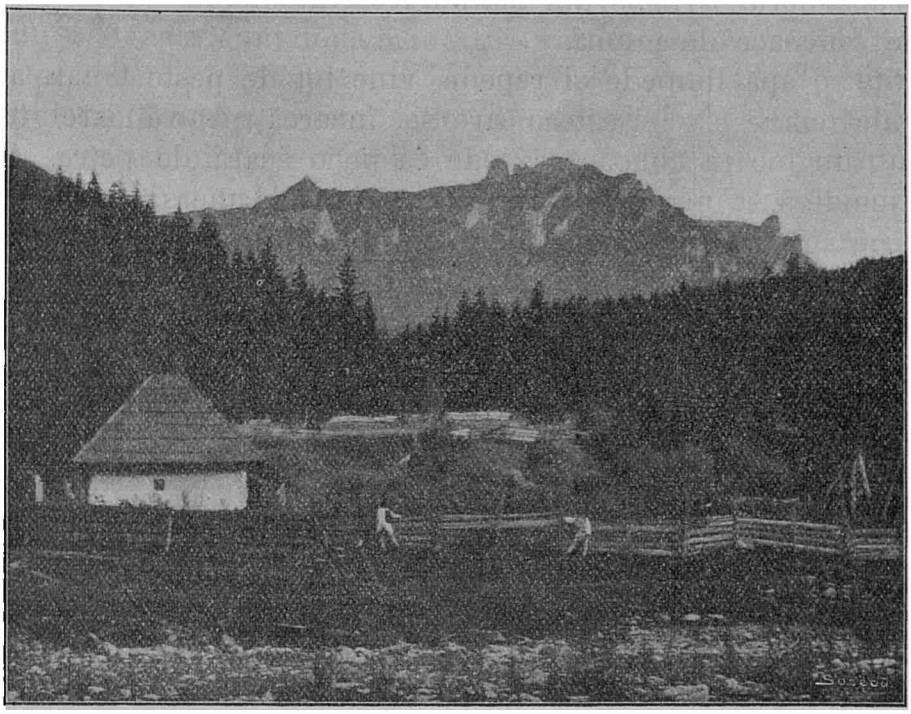

Ceahlăul.

Locul cel mai ușor de trecut peste acest lanț de munți e pe la pasul **Oituz**. Pe aci treceau oștirile domnilor noștri spre Transilvania. Se vede și până azi (ca și la Turnu-Roșu) un turn ridicat pe valea Oituzului, unde păzeau soldații strâmtoarea. — Acuma e mai ușor de trecut pe la Palanca, pe unde este un drum de fer.

2. **Dealurile.** Din munți te cobori pe niște dealuri, care se pleacă ușor până în lunca Siretului. Cunoscut între toate e Dealul **Odobeștilor**, vestit pentru viile sale.

La răsărit de Siret se întind apoi alte **dealuri** până în malul Prutului; dar acestea sunt așa de turtite, în cât dealul întreg ți se pare adesea ca un șes. Pe când dealurile înguste de la poalele munților sunt acoperite mai mult cu păduri, cele dintre Siret și Prut sunt uneori arate până în vârf: plugul tae pe ele brasda aproape tot așa de ușor ca și pe șes.

III. **Apele.** Ceia ce e Dunărea pentru apele coborâte din munții dintre Severin și Râmnic, acelaș lucru e Siretul pentru apele, care isvoresc din munții dintre Vrancea și Dorna. Siretul este deci ca un fel de **Dunăre mai mică**: aține calea tuturor acestor râuri, le culege și le aduce spre Galați.

www.digibuc.ro

Suceava îi vine din Bucovina, unde e mormântul lui Ștefan cel Mare și unde era odată capitala țărei.

Moldova isvorăște tot de acolo. — Se spune din bătrâni, că pe apa aceasta s'a coborât Dragoș din Maramureș întemeind ca și Radu-Negru o domnie dincoace de munți.

Bistrița, o apă limpede și repede, vine tot de peste hotar, aducând o mulțime de lemne și cherestea, care se încarcă pe vapoare tocmai la Galați. Intr'un loc ea coboară repede ca pe o scară de petre. Repezișul acela primejdios se numește **Toancele**.—Cine n'a mers o dată cu pluta pe Bistrița, cu greu își poate închipui, cât sunt de frumoși munții țărei noastre.

Plute pe Bistrița (priponite la mal).

Trotușul și **Putna**, râul Vrancei, se adaogă și ele mai la vale. Astfel că Siretul se aseamănă cu un arbore, care ar avea ramuri numai pe o parte. — Din stânga nu-i vine de cât apa **Bârladului**.

In sfârșit, plin de apă, după ce a mai luat cu sine și **Râmnicul** și **Buzăul**, Siretul se apropie de Dunăre mai în acelaș loc, unde îi ese înainte și Prutul, vecinul său de la isvor.

Prutul e ca un copac sărac de tot în ramuri. **Jijia** care curge multă vreme alături, pare că ar fi un Prut mititel. **Bahluiul** e și mai mic.

In deosebire de Siret, Prutul are însă pe de lături multe bălți și lacuri dintre care cel mai mare e al **Brateșului**, aproape de Dunăre.

Județele dintre Prut și munți

In lungul munților sunt numai 4 județe:

1. Județul **Suceava.** **Fălticenii**, capitala lui, e un târgușor ai cărui locuitori sunt mai mult de jumătate streini.

Baia e vestită fiind-că acolo Stefan cel Mare a bătut pe Matei, un rege unguresc, care venise cu oștire asupra țărei noastre.

www.digibuc.ro

2. Județul **Neamț.** Capitala e la **Piatra.** Cu toate că orașul e așezat în mijlocul munților, locuitorii din Piatra sunt mai mult de jumătate streini.

La **Răsboeni** a fost o luptă grozavă între Turci și Ștefan cele Mare. **Văratecul** și **Agapia** sunt două mânăstiri vestite pentru frumusețea împrejurimei lor.

3. Județul **Bacău,** numit astfel după orașul său mai de seamă, **Bacăul.** Mai jumătate din locuitorii acestui oraș sunt streini.

Târgul-Ocnei e un orășel de munte cunoscut pentru sarea ocnelor sale foarte vechi. — De la Târgul-Ocnei mai spre graniță e **Slănicul,** renumit pentru isvoarele sale tămăduitoare. Prin frumusețea sa și prin așezarea între munți se aseamănă cu Sinaia.

4. Județul **Putna,** numit astfel după râul Putna, are capitala în **Focșani.** Odinioară orașul acesta era jumătate al Moldovei, jumătate al Munteniei, de și locuitorii erau de aceiași lege și vorbeau aceeași limbă. Pe vremea lui Cuza, granița aceasta a fost ștearsă. Azi orașul e întărit cu forturi aproape ca și București, cu care se aseamănă prin așezarea sa pe un șes neted ca o apă.

Odobeștii și *Panciu* sunt două târguri vestite pentru podgoriile lor.

*

Intre Siret și Prut sunt alte 8 județe. In lungul Prutului stau:

Județul **Dorohoi,** după numele orașului **Dorohoi,** locuit mai mult de jumătate streini.

Județul **Botoșani.** Capitala este în **Botoșani.** Și aci mai mult de jumătatea locuitorilor sunt streini.

Județul **Iași.** Orașul **Iași,** odinioară capitala întregei țări dintre munți și Nistru, e revărsat pe coastele unui deal, arătându-se de departe ca o panoramă foarte frumoasă. *Mitropolia* sa, Biserica *Trei Erarhi,* statuia lui *Stefan* și a altor Români mari din trecut, sunt înconjurate azi de un neam cu limba și portul strein de al nostru. — Ca și Bucureștii, Iașii au școli multe și mari; cea mai mare se cheamă *Universitate.*

Județul **Fălciu** are drept oraș mai de seamă **Huși,** unde e o veche episcopie.

Județul **Tutova** are de capitală **Bârladul,** numit astfel după apa care curge în apropiere. Mai mult de un sfert dintre locuitori sunt streini.

Județul **Covurlui.** **Galați** e împreună cu Braila cel mai mare port la Dunăre. Pe aci vin cele mai multe mărfuri, care ne sosesc din țări streine. Orașul are și o episcopie. — Portul acesta e întărit cu forturi și cu multă oștire ca și Focșani și București.

www.digibuc.ro

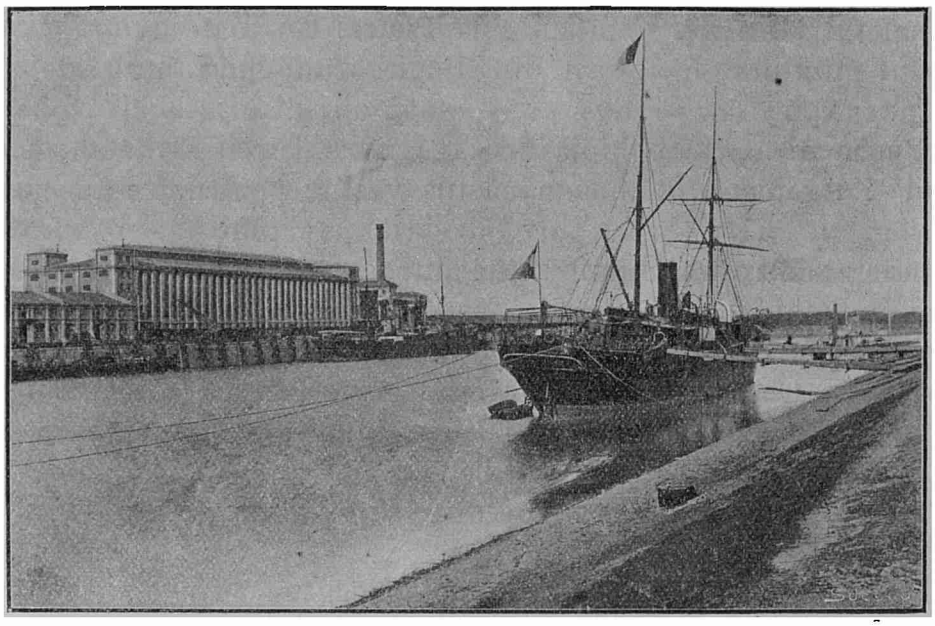

Vapoare şi docuri în portul Galaţilor.

Rămân astfel la mijloc, fără să atingă hotarul, numai 3 judeţe:

Judeţul **Roman,** tăiat în două de apa Siretului. Capitala e în oraşul **Roman,** aşezat pe un deal frumos, aproape de locul unde Moldova se varsă în Siret. Aci e o veche episcopie.

La *Scheia,* pe malul Siretului, Ştefan a bătut într'o primăvară o oştire turcească venită să-l scoată din domnie. Pe câmpul din marginea satului se vede şi azi movila unde s'aŭ isbit oştirile.

Judeţul **Vasluiu,** tăiat în două de apa Bârladului. Capitala are acelaş nume şi e locuit mai mult de jumătate de streini.

Racova e vestită prin marea biruinţă a lui Ştefan asupra Turcilor. — A patra zi de Bobotează, cu o oaste de 3 ori mai mică, şi strânsă mai mult din ţărani, Ştefan i-a sfărâmat pe Turci, iar steagurile şi pe paşii lor i-a trimis în dar pe la vecini.

Judeţul **Tecuciu** are capitala în orăşelul Tecuciu.

Drumurile de fer merg în lungul *văilor.* Unul coboară în lungul Siretului până la Focşani; altul în lungul Jijiei; apoi de la Iaşi coboară prin valea Bârladului spre Galaţi. Aceste două ramuri lungi se leagă prin două drumuri curmezişe: Iaşi-Paşcani, pe valea Bahluiului, şi Tecuci-Mărăşeşti. O ramură se sue pe valea Bistriţei până la Piatra, iar alta pe valea Trotuşului trece graniţa la Palanca.

Cum stă ţinutul dintre Prut şi munţi cu privire la aŭuţie?

1. La *munte* locuitorii cresc *vite* (mai ales *oi*) şi tae pădurile. Din brad fac scânduri, pe care le coboară cu *plutele* până la Galaţi. In deosebi se îndeletnicesc cu aceasta locuitorii din judeţul Neamţ.

www.digibuc.ro

HARTA IX.

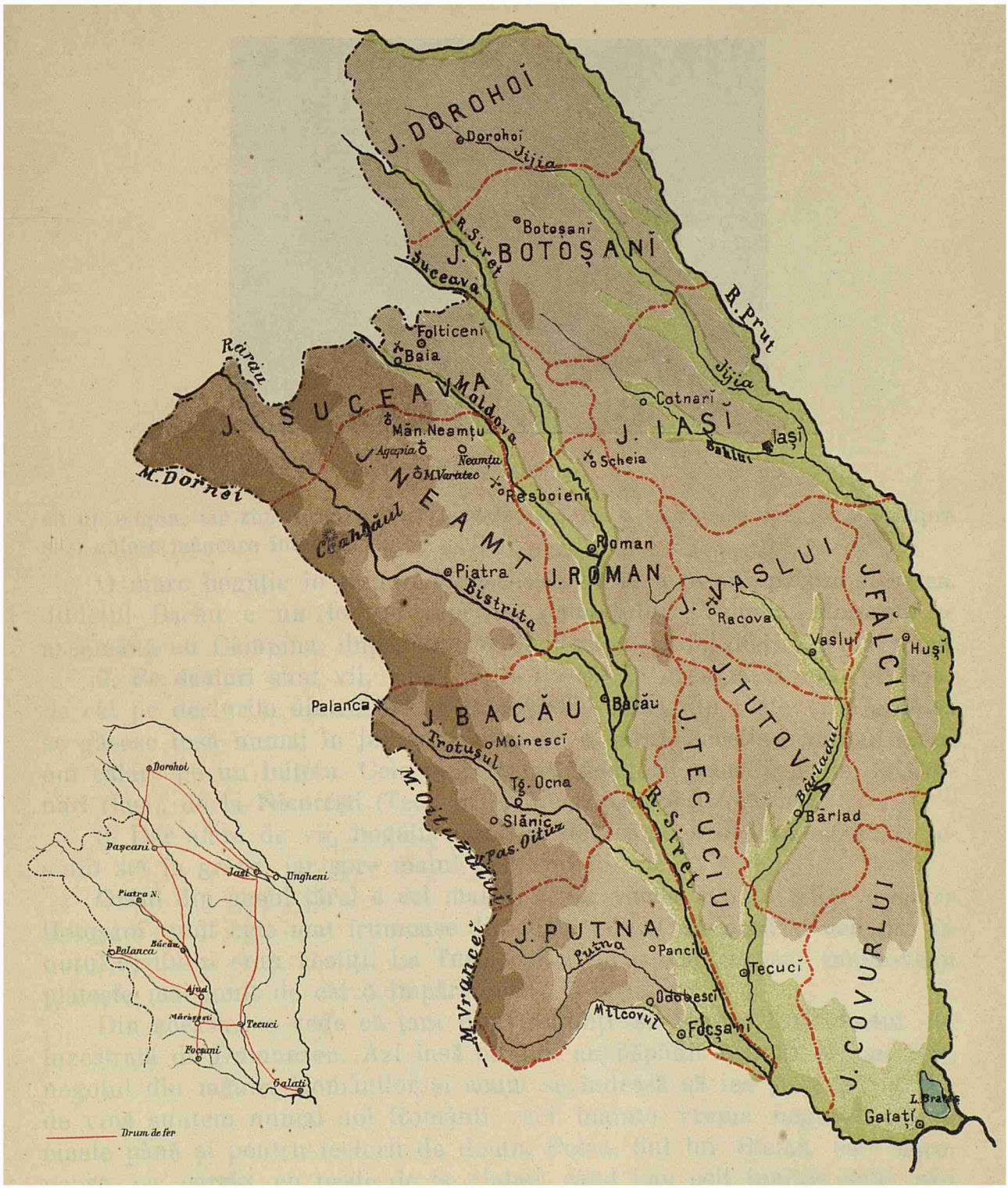

www.digibuc.ro

(Plutaşii leagă butucii unu lângă altul în chipul unui pod. De-asupra pun scândurile şi apoi pornesc pe Bistriţa în jos. — Noaptea trag la mal şi priponesc pluta

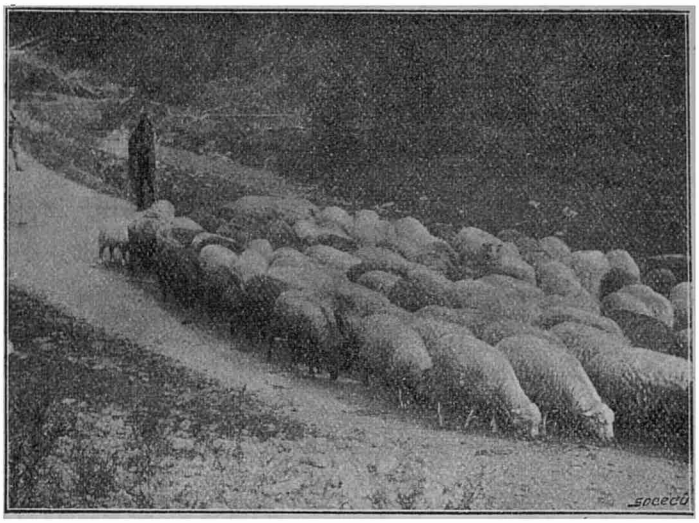

Cioban cu oile.

cu un odgon, iar ziua toată plutesc la vale; cei ce o cârmuesc fac foc de-asupra şi-şi gătesc mâncare întocmai ca pe mal).

O mare bogăţie în munţii din această parte a ţărei e **păcura** şi **sarea.** Judeţul Bacău e un fel de repetire a judeţului Prahova. **Moineştii** se aseamănă cu Câmpina, după cum şi **Slănicul** e un fel de Sinae mai mică.

2. Pe **dealuri** sunt vii, mai multe de cât în dreapta Oltului şi chiar de cât pe dealurile dintre Olt şi Milcov. Un sfert din toate viile acestea se găsesc însă numai în judeţul Putna pe a cărui pecetie e chipul unui om călare pe un butoiu. Cele mai vestite podgorii sunt cele de la **Cotnari** (Iaşi), de la **Nicoreşti** (Tecuciu) şi de la **Odobeşti** (Putna).

3. Dar afară de vii, bogăţia cea mai de seamă a dealurilor şi a şesuluĭ stă în **grâne**, iar spre malul Prutuluĭ în **vite.**

Grâul din susul ţărei e cel mai bun, iar **vacile** mari şi albe dinspre Botoşani sunt cele maĭ frumoase din toată ţara. Odinioară şi **caii** din ţinutul Prutului erau vestiţi. La Turci eşise vorba că „un cal moldovean plăteşte mai mult de cât o împărăţie".

Din aceasta se vede că ţara dintre munţi şi Prut a fost destul de înzestrată de Dumnezeu. Azi însă streinii au năpădit asupra eĭ; au luat negoţul din mânile Românilor, şi acum se îndeasă să iea şi plugăria; iar de vină suntem numai noi Românii, căci înainte vreme negoţul era o cinste până şi pentru feciorii de domn. Petru, fiul lui Ştefan cel Mare, venea cu carele cu peşte de la Galaţi, când i-au eşit inainte solii, să-i spună că e ales domn al ţărei.

www.digibuc.ro

Cioban cu sarică.

La munte portul a rămas românesc și se aseamănă cu cel din munții dintre Milcov și Olt. Bărbații poartă haine albe. Peste cămașă se încing cu chimir, iar pe cap poartă pălării ori căciuli.

Femeile la munte au cam acelaș port ca cele de la Rucăr, dar fără pălărie. — Intre Siret și Prut portul bătrânesc a început să se peardă. Mai ales femeile au început să se îmbrace cu pânze pestrițe aduse de Evrei, ceia ce le aseamănă cu servitoarele de pe la oraș.

Țara dintre Dunăre și Marea Neagră

I. **Hotare.** Pământul cuprins între Dunăre și Mare (cam până în dreptul drumului de la Silistra la Mangalia) se numește **România de peste Dunăre**.

Dunărea, după ce s'a resfirat în **Balta Ialomiței** și în **Balta Brăilei**, își adună apele din nou în fața Galaților. Apoi iarăși începe a se împrăștia, și de la un loc se împarte în mai multe brațe făcând o deltă în chipul unei labe de gâscă. Brațul cel mai mare e cel care trece pe la **Chilia**; cel din mijloc ese în mare pe la **Sulina**, iar cel dinspre miază-zi se numește al lui **Sf. Gheorghe**.

Cât vezi cu ochii, marea e tulburată de apele Dunărei. Atâta apă varsă ea în mare!

II. **Pământul.** Cine a trecut șesul Bărăganului în curmeziș și se apropie de Brăila, vede cu mirare că dincolo de Dunăre se ridică earăși niște înălțimi în chip de munți. Vârfurile lor sunt așa de ascuțite și crestate ca și ale Bucegilor. Adevărul e că numai chipul lor e semeț, dar înălțimea e mică întocmai ca a unor **dealuri**. Și anume, din cotul pe care îl face Dunărea la Galați, pleacă 3 lanțuri de dealuri: unul de la Măcin spre Tulcea însoțind malul Dunărei; altul de la Măcin spre Babadag, și altul pe la mijloc.

Partea de miază-zi a României de peste Dunăre e din contra mai mult netedă. Și dacă n'ar fi mulțimea movilelor, pe alocurea ai crede că te afli pe un **șes** ca al Bărăganului.

www.digibuc.ro

HARTA X.

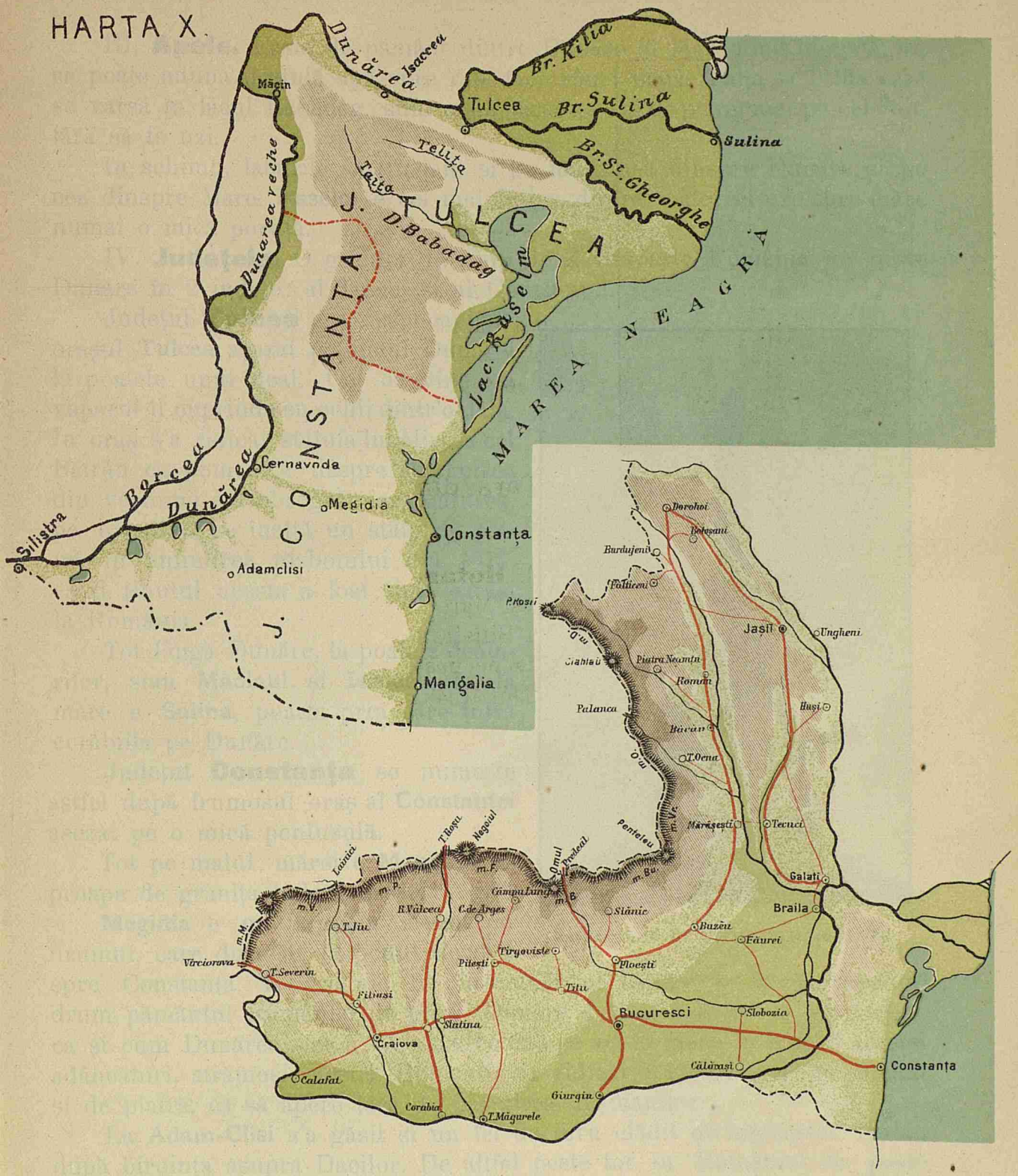

Munți
Dealuri
Drum de fer

m. M. = munții Mehedinți
m. V. = „ Vulcanii
m. P. = „ Paringului
m. F. = „ Făgărașului
m. Bu. = munții Buzeului
m. Vr. = „ Vrancei
m. O. = „ Oituzului
m. D. = „ Dornei

www.digibuc.ro
ACADEMIA

III. **Apele.** Fășia de pământ dintre Dunăre și Mare fiind îngustă nu se poate aduna destulă apă spre a se face râuri mari. **Taiţa** și **Teliţa** care se varsă în lacul Babadag sunt niște pârae; — sai de pe un mal pe cel-l'alt, fără să te uzi.

In schimb, lacurile se țin lanț și pe marginea dinspre Dunăre, și pe cea dinspre Mare. **Raselm** e cel mai întins dintre toate; el are spre mare numai o mică portiță.

IV. **Judeţele.** O graniță în chip de Z desparte România de peste Dunăre în 2 județe: al Tulcei și al Constanței.

Județul **Tulcea** are drept capitală orașul **Tulcea** așezat pe malul Dunărei la poalele unui deal. Cel ce vine cu vaporul îl cuprinde cu ochii dintr'o dată. In oraș s'a ridicat statuia lui Mircea cel Bătrân ca pomenire despre stăpânirea din vechime a Dobrogei; iar alături, pe o colină, se înalță un stâlp de piatră în amintirea războiului din 1877, când ținutul acesta a fost lipit earăși la România.

Monument ridicat spre amintirea resboiului din 1877.

Tot lângă Dunăre, la poalele dealurilor, stau **Măcinul** și **Isaccea**, iar la mare e **Sulina**, poarta prin care intră corăbiile pe Dunăre.

Județul **Constanţa** se numește astfel după frumosul oraș al **Constanței** așezat pe o mică peninsulă.

Tot pe malul mării e **Mangalia** aproape de granița bulgărească.

Megidia e un târgușor așezat pe drumul, care duce de la podul Carol I spre Constanța. E vrednic de însemnat că tocmai în lungul acestui drum, pământul României de peste Dunăre e lăsat **mai jos** și are lacuri, ca și cum Dunărea s'ar fi vărsat vreodată pe aci în mare. In lungul acestei adâncături, strămoșii noștri, Romanii, au ridicat 3 valuri mari de pământ și de piatră, ca să apere țara de năvălirea dușmanilor.

La **Adam-Clisi** s'a găsit și un fel de turn clădit de împăratul Traian după biruința asupra Dacilor. De altfel peste tot în România de peste Dunăre se văd urmele cetăților și lagărelor romane.

Locuitorii. Incepând de la Porțile de Fer până la Mare, Românii

www.digibuc.ro

s'au întins pe amândouă malurile Dunărei [1]). In colțul dintre Dunăre și Mare mai sunt încă rămași din vremea Turcilor puțini **Turci, Tătari, Nemți, Lipoveni** și **Bulgari**; dar în fiecare primăvară țăranii, care n'au pământ dincoace de Dunăre, trec dincolo și astfel se fac mereu sate noi

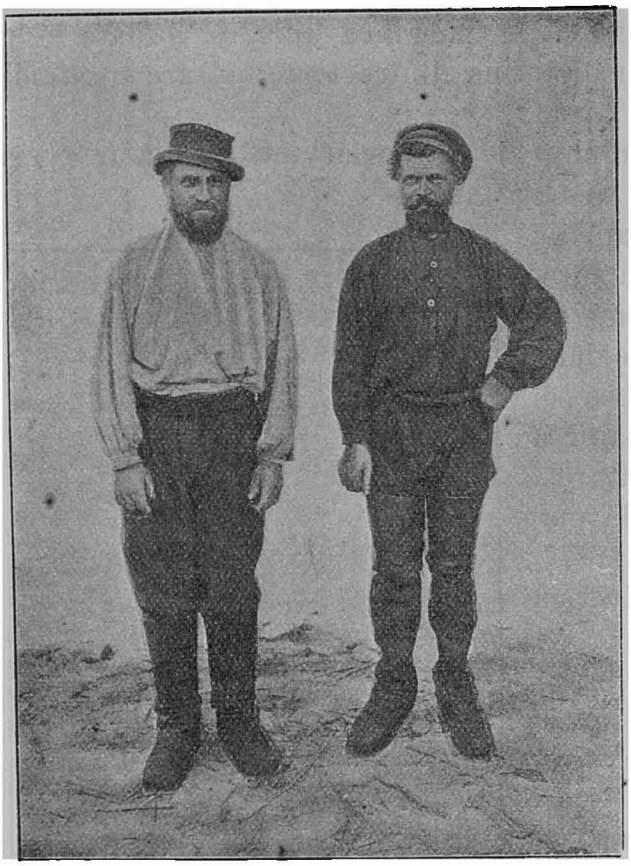

Lipoveni.

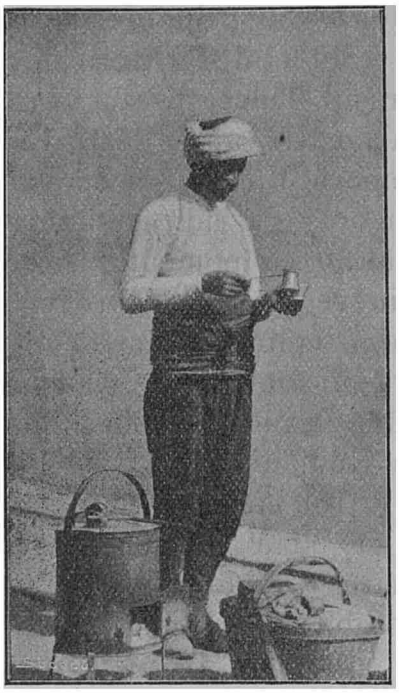

Turc.

Cum stă acest ținut din partea avuției?

Românii de peste Dunăre sunt mai ales plugari, dar țin și **vite multe. Oile** sunt fumurii, căci așa le plac locuitorilor pentru căciulele și hainele lor. **Caii** sunt mărunți, dar foarte sprinteni;—în deosebi Tătarii au cai frumoși. Pe dealurile de lângă Dunăre sunt și **vii** frumoase (la **Sarica** și **Nicolițel**, aproape de Isacceia) și se scoate din aceste dealuri și **peatră** multă, cu care se acopere stradele orașelor. In sfârșit, bălțile de lângă mare și de lângă Dunăre sunt pline de **peşte**, în cât se trimite și în alte țări.

Dar bogăția cea mai mare a acestui ținut e vecinătatea cu **Marea**: toate mărfurile, care vin pe mare sunt mai eftine de cât cele care ne vin cu trenul pe uscat, fiind-că o corabie încarcă foarte mult și vine cârmuită de câți-va oameni cu ajutorul pânzelor; pe când încărcarea în

[1]) Vezi harta întinderei Românilor.

www.digibuc.ro

vagoane e grea, iar pentru tren trebuesc mulți oameni și mulți cărbuni, ceia ce scumpește aducerea mărfei.

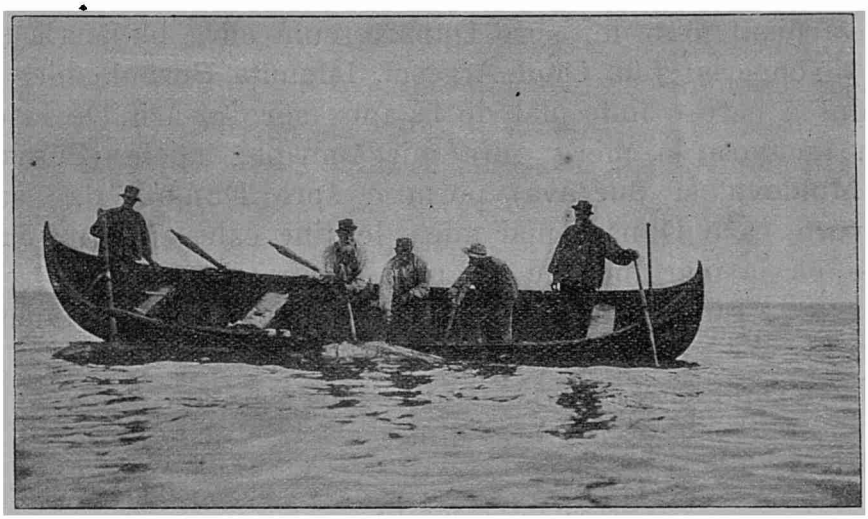

Pescari pe mare.

Și fiind-că Dunărea înghiață earnă, singurul loc pe unde putem cumpăra eftin totdeauna e Sulina și Constanța. De vândut de asemenea: peste earnă **grânele, păcura, sarea, vitele** ... noastre nu le-am putea vinde în țări străine, dacă n'ar fi podul peste Dunăre și portul Constanța, unde apa nu înghiață nici odată. Așa că de ne-ar lipsi portul Constanței și al Sulinei, țara noastră ar fi în privința negoțului ca un hambar al cărui lacăt e închis. De aceia după dreptate putem zice, că bogăția cea mai mare a României de peste Dunăre e **„marea“.**

O privire asupra întregei țări

Pământul. Privită de undeva, de sus, țara noastră s'ar înfățișa ochiului astfel: mai întâi stă în lungul graniței dinspre apus un zid înalt de munți: **Mehedinți, Vulcanul, Paringul,** munții **Făgărașului,** ai **Bârsei, Buzĕului, Vrancei, Oituzului, Ceahlăul** și munții de la **Dorna.** Zidul acesta

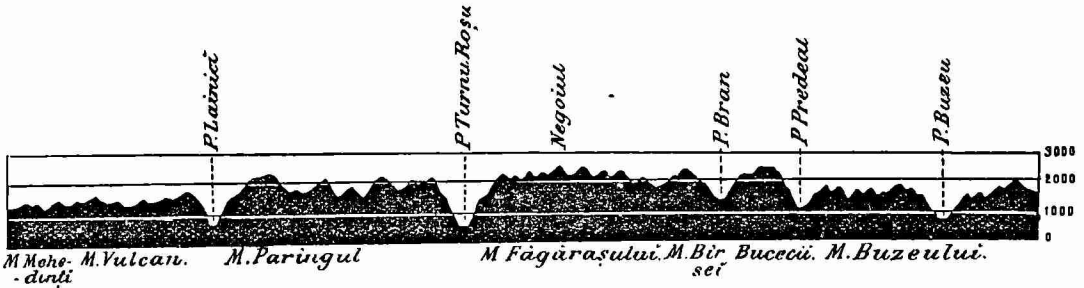

în câteva locuri e surpat de ape și prin aceste știrbituri trec spre Transilvania drumurile de la **Lainici, Turnu Roșu, Bran, Predeal,** de pe apa **Buzăului, Oituzului** și a **Trotușului (Palanca).**

www.digibuc.ro

unde se zărea doar câte o cumpănă de puț sau vre-o colibă singuratecă, la care spre seară se adunau vitele la odihnă și vânătorii să se adăpostească peste noapte.

Azi mai tot șesul Bărăganului e arât; iar unde colindau odinioară turmele se întind acuma nesfârșite lanuri de grâu și de porumb.[1])

Movile în Dobrogea

Pe Bărăgan și mai ales peste Dunăre, șesul e acoperit cu movile mari, care de departe se par ca niște moșoroae de cârtițe.

Odinioară pe șesurile acestea rătăceau împreună cu turmele lor niște păgâni. Și când se întâmpla să moară căpetenia, adică cel mai mare dintre ei, îl înmormântau cu mare cinste: făceau o groapă, îl așezau acolo și-i puneau alături mai multe slugi și cai spre a-i fi de ajutor pe lumea cea-laltă; iar deasupra făceau o **grămadă mare de pământ** sau o movilă, ca să se știe în ce loc al câmpiei fusese îngropat Domnul lor.

Peste Dunăre, în unele locuri, movilele sunt așa de dese, în cât șesul ți se pare acoperit cu corturi. In tainica liniște a câmpiei ele sunt singurul tovarăș al călătorului.

Porțile de Fer

Ca să intre în regatul românesc, Dunărea tae în curmeziș zidul Carpaților pe la **Porțile de Fer.**

E așa de strâmtă albia pe acolo, în cât adeseori între munte și apă abia ai loc unde să pui piciorul. De aceia împăratul Traian, când a venit asupra Dacilor, a pus în câteva locuri să tae un drum în stâncă. — Se vede și până azi, cum au scris soldații cu cuiul în piatră, că pe acolo a trecut oștirea harniculuĭ împărat.

Și nu numai că e greu de mers pe mal, dar și pe apă e greu să treci; căci Dunărea nici până acuma n'a putut roade toată temelia muntelui. Colții stâncilor es încă în fața apei, care isbindu-se de ei spumegă, ca și cum ar fi pusă la foc. Când fluviul scade, colții aceștia negri ți se par ca un *grilaj* uriaș pus acolo înadins, în curmezișul Dunărei, să nu lase apa să se scurgă spre mare. De aceia se și numește locul acela **Porțile de Fer.**

Trebue să fie meșter cârmaciul, care trece cu luntrea ori cu vaporul prin aceste porți: O clipă, dacă n'ar băga de seamă, și luntrea lovită de stânci se proface în țăndări pierind în valurile înspumate ale fluviului.

Plângerea Doamnei Teodora, mama lui Mihai Viteazul

(când s'a făcut călugăriță la mânăstirea Cozia)

„Aicea m'a ajuns vestea de sfârșirea zilelor drag fiului meu Mihai Voevod și de necazul fiilor lui prin țările streine. Fui de plângere și de suspine și ziua și noaptea.

„După aceia cu vrerea și ajutorul Domnului din cer și de plângerea mea, Sfinția lui s'a milostivit din înaltul Cerului, m'a auzit și i-a scos din țările streine, și i-a adus în țara de moștenire. Iară ei îndată au cugetat și au venit la sfânta mânăstire **Cozia**, la bătrâna și jalnica lor mamă. Și dacă se adunară unii cu alții, mare plângere și suspinuri au fost între ei de jalea lui Mihai Vodă și de patima ce a pățit-o în țările streine Doamna Stanca și fiul ei Ion Nicola Vodă și Doamna Florica fie-sa".

Și în loc de Teodora s'a chemat mama lui Mihai Viteazul **Teofana** jălind pe fiul său până la moarte în mânăstirea Cozia, la malul Oltului.

---

[1]) Fie-care elev să spună: care e câmpia cea mai întinsă pe care o cunoaște. Să povestească întâi ce fel se înfățișa ea în timpul anului, când se va fi întâmplat să o vadă; și al doilea, dacă drumul făcea cotituri dese, — spre a se putea face comparație cu drumurile de pe dealuri și munți. În felul acesta se va arăta cum e câmpia: pentru cel ce o *desemnează* pe hartă; pentru cel ce o *vede*, și pentru cel ce *umblă* pe dânsa.

Tot așa se va face și pentru *movilă, deal*, etc., dându-se, dacă se poate, exemple din apropiere și imitându-le, pe cât e cu putință, într'o cutie cu nisip.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro